

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Katedra sinologie

Bakalářská práce

Olena Ryzhova

**Literatura migrantů z jihovýchodní Asie a její
postavení na poli taiwanské literatury**

Southeast Asian Migrant Literature and its Position in Taiwanese Literary Field

Praha 2023

Vedoucí práce: Mgr. Táňa Dluhošová, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování vedoucí bakalářské práce paní Mgr. Táně Dluhošové, Ph.D. za cenné rady, vstřícnost a neskonalou trpělivost během dlouhého procesu vzniku této práce. Dále bych ráda poděkovala svému drahému kamarádovi Matyáši Havlovi za veškerou pomoc a podporu, bez které by tato práce neměla šanci vzniknout. V neposlední řadě patří obrovské poděkování také mojí rodině, přátelům a spolužákům za neutuchající podporu během celé doby mého studia.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12.05.2023

Olena Ryzhova

Abstrakt

Cílem této práce je na diskurzivní úrovni představit migrantskou literaturu v kontextu současné taiwanské literatury. Práce bude nahlížet na migrantskou literaturu optikou tří teoretických přístupů, které se tradičně uplatňují při studiu taiwanské literatury: postkoloniálních studií, sinofonních studií a studií světové literatury. Abychom ukázali, jak lze jednotlivé přístupy aplikovat na migrantskou literaturu, bude představena krátká analýza několika povídek autorů z řad migrantů. Cílem této analýzy je ukázat, zda zvolený přístup může účinně začlenit migrantskou literaturu a sloužit jako základ pro pochopení a konceptualizaci těchto děl. Vytvořením třech binárních opozic s migrantskou literaturou práce také poukazuje i na limity stávajících definic taiwanské literatury definované většinou. V závěru práce je podána definice migrantské literatury optikou jednotlivých teoretických rámců.

Klíčová slova

migrantská literatura, taiwanská literatura, postkoloniální studia, sinofonní studia, světová literatura

Abstract

The aim of this thesis is to present migrant literature in the context of contemporary Taiwanese literature on a discursive level. The thesis will look at migrant literature through the lenses of three theoretical approaches that are traditionally applied to Taiwanese literature: postcolonial studies, Sinophone studies and world literature studies. To illustrate how each approach can be applied to migrant literature, a short analysis of several short stories by migrant authors will be presented. The aim of this analysis is to demonstrate whether the chosen approach can effectively incorporate migrant literature and serve as a basis for understanding and conceptualizing these works. By creating three binary oppositions with migrant literature, the thesis also highlights the limitations of existing definitions of Taiwanese literature as defined by the social majority. The thesis concludes with definition of migrant literature through the lenses of each theoretical framework.

Keywords

migrant literature, Taiwanese literature, postcolonial studies, Sinophone studies, world literature

Obsah

Úvod.....	7
1. Sociálně-historický kontext.....	11
Komunita migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu.....	11
Kulturní politika.....	16
2. Postkoloniální literatura	21
Postkoloniální období na Taiwanu.....	22
Migrantské zkušenosti z pohledu postkoloniální teorie.....	24
3. Sinofonní literatura.....	29
Taiwanská a migrantská literatura coby součást sinofonního světa.....	31
4. Světová literatura.....	38
Taiwanská literatura a literatura migrantů ve světové literatuře.....	40
Nová světová literatura.....	44
Světové literatury neboli Taiwan jako svět	45
Závěr	47
Bibliografie	50

Seznam zkratk

ČLR	Čínská lidová republika
DPP	Demokratická pokroková strana
KMT	Kuomintang (Národní strana)
KSČ	Komunistická strana Číny

Úvod

Roku 2016 vláda Čínské republiky pod vedením nově zvolené prezidentky Tsai Ing-wen 蔡英文 (*1956) spustila plán na podporu své „Nové politiky na jih“ (*Xin nan xiang zhengce* 新南向政策), jejímž cílem bylo posílení mezinárodní účasti Taiwanu na regionální integraci v rámci Indo-Pacifiku. Cílem nové politiky bylo nejen posílit obchodní a ekonomické vazby v rámci regionu, ale také začlenit Taiwan do společenských struktur v oblasti jihovýchodní Asie vzhledem k absenci oficiálních diplomatických vztahů (Kironská 2021: 351). Toto úsilí o rozšíření taiwanské přítomnosti v regionu je přímo provázáno s multikulturní politikou, kterou Taiwan prosazuje od počátku nového tisíciletí ve snaze vytvoření a podpory nového pojetí taiwanské společnosti, kterou definuje její multikulturní a heterogenní charakter, zahrnující nejen potomky hanských přistěhovalců z pevninské Číny a původních obyvatel austronéského původu, ale také značný počet přistěhovalců z různých částí světa, zejména z jihovýchodní Asie.

Tzv. „noví přistěhovalci“ (*xin zhumin* 新住民) jsou nedílnou součástí moderní taiwanské společnosti nejen z ekonomického, ale i kulturního hlediska, jelikož jejich přítomnost představuje obohacení taiwanské kulturní scény a dodává nový rozměr taiwanské identitě. Vedla rovněž k vytvoření fenoménu migrantské literatury na Taiwanu.¹ Ačkoli tento žánr může být považován za okrajový a relativně mladý, nabízí platformu početné části taiwanské populace, která byla dosud v literárním mainstreamu málo zastoupena a marginalizována.

V rámci akademického diskurzu věnovaného ostrovní literární tvorbě je však migrantská literatura do značné míry opomíjena a dosud nebyly vyvinuty významnější snahy o kontextualizaci migrantských děl do širšího rámce taiwanské literatury. Cílem práce je zaplnit tuto mezeru prostřednictvím analýzy různých kritických přístupů k taiwanské literatuře se záměrem začlenit migrantskou literaturu do rámce těchto systémů. Práce vychází ze sociologie literatury a kritické teorie a bude pracovat na diskurzivní úrovni se třemi teoretickými rámci, jež jsou uplatňovány při akademickém studiu taiwanské literatury. Konkrétně se bude jednat o paradigma postkoloniálních studií, sinofonních studií a studií světové literatury. Tyto tři koncepční rámce byly vybrány z důvodu jejich transnacionální povahy a relevance na poli

¹ Vzhledem k dlouhé historii migrace na Taiwan by se dalo očekávat, že v rámci taiwanské literatury nalezneme více děl „migrantské literatury“, nicméně vzhledem k charakteru migrace (většinou z pevninské Číny, která v kontextu politických a kulturních vztahů není vnímána jako bytostně cizí) nejsou díla autorů, kteří měli migrantskou zkušenost, takto kategorizována, a v rámci akademického výzkumu jsou většinou analyzována skrze alternativní přístupy.

taiwanských literárních studií. Abychom názorně ukázali, jak lze jednotlivé přístupy aplikovat na migrantskou literaturu, bude každá kapitola obsahovat krátkou analýzu několika povídek migrantských autorů. Cílem této analýzy je demonstrovat, zda vybraný přístup může účinně začlenit migrantskou literaturu a sloužit jako základ pro pochopení a konceptualizaci těchto děl. Spíše než o vyčerpávající analýzu literárních děl migrantů v rámci vybraných paradigmat jde v této práci o kontextualizaci migrantské literatury v rámci širšího diskurzu taiwanské literatury. Proto se při rozboru vybraných děl nebudeme zabývat podrobnou tematickou analýzou konkrétních povídek ani se nebudeme hlouběji pouštět do způsobu charakterizace postav, popisu prostředí, vyprávěcích technik a dalších nástrojů literární analýzy, ale budeme se věnovat konceptualizaci migrantské literatury jako celku.

V rámci akademického výzkumu existuje více přístupů, které by dokázaly pojmut a definovat migrantskou literaturu, a to jak v národním, tak mezinárodním kontextu. Migrantská literatura tvoří samozřejmě rovněž i samostatný obor literárních studií, nicméně ne každé dílo napsané autory s migrantskou zkušeností patří do daného okruhu.² Omezení literatury psané zahraničními autory výhradně na jejich migrantské zkušenosti by ovšem bylo příliš omezující a nedokázalo by reflektovat jejich tvorbu v celé její komplexnosti, zejména pokud se jedná o sociální aspekty literární produkce. Tři rámcové systémy zvolené v této práci představují zcela odlišné přístupy k taiwanské literatuře a měly by být schopny poskytnout dostatečné nástroje pro konceptualizaci literárních děl autorů a autorek s migrační zkušeností.

Než přejdeme k představení jednotlivých kapitol, je třeba nejdříve věnovat prostor vymezení pojmu „migranti“ a „migrantská literatura“ v této práci. Výše zmíněný pojem nových migrantů byl zaveden po ukončení stanného práva v roce 1987 a má zahrnovat každého, kdo přišel na Taiwan za účelem dlouhodobého pobytu (Ministry of the Interior 2021). V této práci se však až na několik výjimek zaměříme především na práce autorů ze zemí jihovýchodní Asie. Důvodem je skutečnost, že migranti z tohoto regionu tvoří nejpočetnější skupinu nových migrantů, a to hned na druhém místě po migrantech z pevninské Číny (Ministerstvo vnitra 2021). Dalším důvodem je specifická zkušenost a sociální realita této skupiny migrantů, která se odlišuje od zkušeností migrantů ze západních zemí nebo jiných ekonomicky vyspělých zemí Asie. A nakonec, naprostá většina literárních děl publikovaných pod hlavičkou „migrantské literatury“ je psána migrujícími pracovníky z jihovýchodní Asie a odráží specifické podmínky a výzvy, kterým musí tato skupina přistěhovalců čelit. Pokud bychom v této práci neomezili

² Jedním z hlavních rysů děl migrantské literatury je například hybridita, která označuje proces prolínání dvou nebo více kultur. Více o tomto tématu viz Pourjafari a Vahidpour (2014).

rozsah „migrantů“, bylo by zaprvé obtížné získat dostatek literárního materiálu, který by dokázal reprezentovat literární tvorbu všech migrantských skupin na Taiwanu, zadruhé by se při snaze o univerzalizaci migrantské literatury jako celku mohla ztratit specifika jednotlivých skupin.

Struktura práce reflektuje výše vymezené cíle a je rozdělena do čtyř kapitol. První kapitola následující po úvodu je věnovaná společensko-historickému kontextu práce, konkrétně se zaměří na představení migrantské komunity na Taiwanu a sociokulturního kontextu taiwanského literárního pole. V této kapitole představíme historické kořeny a souvislosti, jež vedly ke vzniku migrantské komunity z jihovýchodní Asie na Taiwanu, a také politický a kulturní kontext, který ovlivnil dnešní podobu taiwanského literárního pole. Tato kapitola čerpá především ze sekundární literatury o migrantech a taiwanské kulturní politice, jmenovitě např. Hsia (2015), Lan (2008), Tsay (2015), Fell (2018) či Chang (2004).

Zbývající tři kapitoly jsou věnovány jednotlivým zvoleným analytickým rámcům. Druhá kapitola je věnována postkoloniálnímu přístupu, který má nejdelší tradici na poli studia taiwanské literatury a zaměřuje se na vliv kolonialismu a imperialismu na život, kulturu a literaturu na kolonizovaných územích. V této kapitole budeme vycházet především z teoretických prací o postkoloniální a migrantské literatuře, jako jsou např. Young (2003) a Nair (2013), a z kritických studií o postkoloniální literatuře na Taiwanu, např. od Liaoa (1999), Chena (2007) a Lioua (2011).

Třetí kapitola představuje rámec sinofonní literatury, který se zaměřuje na díla napsaná v sinických jazycích, jež určitým způsobem konfrontují nerovný politický a kulturní vztah s pevninskou Čínou. Kapitola čerpá z několika teoretických prací zabývajících se tímto paradigmatem, především z publikací Shih Shu-mei, která je autorkou této koncepce (2004, 2013), a dále například z Wanga (2013), Shi (2021) a Chiu (2022).

Poslední kapitola je věnována konceptu světové literatury, kterou David Damrosch (2003: 5) definuje jako „způsob oběhu a čtení“. V této kapitole se nejprve zaměříme na představení daného paradigmatu a poté se pokusíme zasadit taiwanskou a migrantskou literaturu do příslušného teoretického rámce. Při zpracování této kapitoly jsme čerpali především z teoretických prací zaměřených na koncept světové literatury a související kritické analýzy, například z Damrosche (2003, 2014), Casanovy (2012), Chiu (2018), Lin a Li (2022), Vlasty (2022) a Rojase (2018).

Teoretický rámec světové literatury úzce souvisí s teorií pole, kterou zavedl francouzský sociolog a antropolog Pierre Bourdieu (1930–2002). Bourdieu definoval pole jako síť nebo konfiguraci vztahů mezi pozicemi, jež jsou objektivně definovány na základě distribuce moci

či kapitálu mezi jednotlivými aktéry pole. Tito aktéři prostřednictvím nabytého postavení v rámci pole získávají přístup ke konkrétním ziskům v daném poli (Bourdieu a Wacquant 1992: 97). Moderní diferenciovaná společnost se sestává z celé řady relativně autonomních polí, v jejichž rámci se odehrávají jednotlivé sociální interakce. Bourdieu mluví např. o kulturním, náboženském nebo ekonomickém poli. V rámci této práce se zaměříme primárně na pole literární, které je součástí kulturního pole a řídí se podobnými pravidly. Základní charakteristikou pole je jeho autonomie, která spočívá v nastavení vlastních zákonů a systému hodnot, jimiž se řídí distribuce kapitálu a moci mezi aktéry. Bourdieu rozlišuje čtyři základní druhy kapitálu: kapitál ekonomický, sociální, kulturní a symbolický (Šebek 2019: 33).

Při zkoumání literárních textů coby artefaktů, které mají výpovědní hodnotu o dobové společnosti, je třeba mít na paměti, že na jednotlivé literární dílo lze nahlížet nejenom z hlediska estetických či uměleckých kritérií. Lze jej vnímat také jako výraz společenských představ o tom, co má literární hodnotu a zaslouží si publikaci, nebo jako na odraz toho, co odpovídá dobovým politickým či ideologickým potřebám vládnoucích elit, které měly v průběhu lidských dějin často v rukou absolutní moc nad oficiální uměleckou produkci. Koncept literárního pole nabízí způsob zkoumání vztahu mezi literárním dílem a sociálním prostorem, ve kterém dílo vzniklo, přičemž předmětem analýzy není estetická hodnota díla nebo jeho tematická náplň, nýbrž historicky a sociálně podmíněné struktury, které se jednak rozhodly, že publikování konkrétního díla má smysl, jednak že tento text odpovídá specifickým dobovým potřebám a nárokům na literární dílo. Publikování sbírky povídek může tedy odrážet nejenom existenci těchto povídek v určitém časoprostoru, ale také skutečnost, že se někdo v určitý čas rozhodl využít specifické dostupné prostředky k tomu, aby tyto konkrétní povídky byly vydány a zpřístupněny širší čtenářské obci. V kontextu paradigmatu světové literatury umožňuje teorie literárního pole komplexnější pochopení sociální a kulturní dynamiky spojené s produkcí, šířením a konzumací migrantské literatury na Taiwanu.

V celé práci pro přepis čínských výrazů budeme používat mezinárodní transkripci pinyin. Vzhledem k tomu, že se práce zabývá taiwanskými reáliemi a kontextem, budeme respektovat místní formu přepisu osobních jmen a názvů (ve většině případu vycházející z Wade-Gilesovou transkripcí čínštiny, která je rozšířená primárně na Taiwanu). Taktéž pokud se v práci objeví výraz mající ustálenou zdomácnělou variantu v češtině (např. Hongkong), jež se liší od zavedených přepisů, budeme využívat této varianty.

1. Sociálně-historický kontext

Vzhledem k tomu, že následující kapitoly budou plně věnovány teoretické konceptualizaci literatury jako předmětu vědeckého výzkumu, je nutné nejprve představit určité společensko-historické souvislosti týkající se literárních děl, která budou sloužit jako předmět analýzy výše zmíněných teoretických paradigmat. Pro dosažení tohoto cíle se nejprve zaměříme na představení komunity migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu. Součástí toho je představení historických událostí, které vedly ke vzniku této komunity na Taiwanu, a také zhodnocení současných problémů a poměrů, s nimiž se tato komunita potýká a které se odrážejí v její literární tvorbě.

Druhá část kapitoly bude věnována charakteristice taiwanské kulturní politiky v posledních desetiletích ve vztahu k migrantské literatuře. Při analýze struktury a vztahů v rámci literárního pole, představuje kulturní politika jednu z možností nahlédnutí do konkrétních rozhodnutí a úkonů, jež mohou ovlivnit rozložení moci či zdrojů mezi jednotlivými aktéry v rámci pole. Kulturní politika, jakožto jeden ze státních nástrojů alokace finančních prostředků za účelem směrování národní kulturní vize, může taktéž představovat zdroj informací o tom, co je v určitém období považováno za prioritní a potřebné pro rozvoj národní kultury. Migrantská literatura tedy může získávat podporu nejenom ze zdrojů migrantské komunity coby iniciativy jednotlivců přispívajících vlastními silami, ale také ze státních zdrojů speciálně zaměřených na rozvoj kulturního narativu a pojetí aktuálního a budoucího literárního vývoje. V rámci této kapitoly se tedy podrobněji zaměříme na taiwanskou kulturní politiku posledních desetiletí a její vliv na vznik a vývoj migrantské literatury.

Komunita migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu

Moderní vlna migrace z jihovýchodní Asie na Taiwan má své kořeny v 80. letech 20. století, kdy se s růstem národního důchodu a životní úrovně místních obyvatel začal ostrovní stát potýkat s nedostatkem pracovní síly, především na níže kvalifikovaných pozicích. Zvýšení pracovních mezd a náhlé posílení taiwanské měny (nový taiwanský dolar, *Xin taibi* 新臺幣) přimělo některé podnikatele k přesunutí své výroby do „levnějších“ regionů, zejména jihu Číny; část z nich ovšem zůstala na Taiwanu a rozhodla se využívat pracovní migranty ze zahraničí, především z regionu jihovýchodní Asie (Deng et al. 2021: 70). Taiwan představoval lákavou destinaci pro migranty z tohoto regionu, nejenom z důvodu své geografické blízkosti, ale rovněž

z ekonomických důvodů – v 80. letech byl průměrný příjem na osobu na Taiwanu deset až dvacetkrát vyšší než v zemích jihovýchodní Asie a migrace na ostrov tedy představovala pro migranty jednu z možností zlepšení svých životních podmínek (Tsay 2015: 70). V této souvislosti se začalo mluvit o tzv. migrujících dělnících (*yi gong* 移工), kteří přicházeli na Taiwan ze zemí jihovýchodní Asie za účelem hledání práce v zejména méně atraktivních a fyzicky náročných odvětvích. Původně se primárně jednalo o pracovníky, kteří přijeli na Taiwan na základě krátkodobých turistických víz, která následně prodlužovali nebo, pokud to nebylo možné, zůstávali na Taiwanu jako pracovníci bez oficiálního povolení k pobytu (Deng et al. 2021: 70).

Vzhledem k velké poptávce ze strany výrobců a zaměstnavatelů schválila roku 1992 taiwanská vláda tzv. zákon o službách zaměstnanosti (*jiuye fuwu fa* 就業服務法), v rámci něhož došlo k ustanovení právního rámce pro dovoz pracovní síly ze zahraničí a otevření pracovního trhu pro migranty z jihovýchodní Asie (Tsay 2015: 71). Konkrétně se jednalo o Thajsko, Indonésii, Malajsii, Filipíny a Vietnam. Hlavním cílem zákona bylo naplnění ekonomických a sociálních potřeb země, nikoliv vytvoření základu pro trvalou migraci (Huang 2021: 56).³ V současnosti na Taiwanu pobývá přes 680 tisíc migrujících dělníků, což znamená, že přibližně každý 33. obyvatel Taiwanu je původem z jihovýchodní Asie (One-Fourty n.d.). Přestože migrující dělníci pocházejí z různých států jihovýchodní Asie s odlišnou kulturou a historií, v kontextu taiwanské společnosti se o nich referuje jako o jedné skupině, jež má v zásadě podobné zájmy a potřeby. V rovině pracovního zařazení jsou migrující dělníci zaměstnání primárně v průmyslu nebo ve sféře sociální péče a služeb. Přibližně 58 procent ze všech migrujících pracovníků tvoří ženy, které převládají ve sféře zdravotnické péče a služeb pro domácnosti; muži jsou naopak zaměstnání v zemědělství, rybářství, zpracovatelském průmyslu a v menší míře i v stavebnictví (Tsay 2015: 74–76).

Vzhledem k rostoucímu podílu stárnoucí populace na Taiwanu pracuje vysoké procento žen jako pečovatelky či pomocnice v domácnosti. V rámci těchto pozic mají ženy na starosti jednak péči o domácnost, jednak péči o pacienty se zdravotním postižením nebo o lidi ve starším věku. Podle Hsia (2015: 164) jsou hlavním důvodem této skutečnosti „přetrvávající patriarchální rodinné tradice“, které vnímají péči o starší členy rodiny coby soukromou záležitost, kterou by měly mít na starosti pouze ženy a která by měla fungovat mimo kontrolu

³ Podle původních představ se jednalo pouze o „doplňkové“ opatření a vláda počítala s tím, že všichni migrující dělníci se eventuálně vrátí do svých domovských zemí, ovšem již v roce 2000 vláda prodloužila maximální možnou délku pobytu na šest let, a poté v roce 2007 na devět (Wang 2011: 180).

státních správy. S rostoucí mírou zaměstnanosti taiwanských žen na trhu vzniklá poptávka po pracovnících, kteří by byli schopni vykonávat tuto „špinavou práci“, a jelikož státní ústavy s pečovatelskou službou či veřejně dotované služby nejsou zdaleka dostačující, migrující dělníci přirozeně zaplnili vzniklou mezeru na trhu (Hsia 2015: 164).

Wang a Liu (2018: 119) upozorňují na těžké podmínky, ve kterých pracuje většina pečovatelek⁴: 92 procent žen pracuje nepřetržitě více než osm až dvanáct hodin denně; pokud jejich práce spočívá v péči o seniory, očekává se, že budou v pracovní pohotovosti celý den, a často je jim odepřena dovolená či jakékoliv volno. Pracovní podmínky komplikuje skutečnost, že velká část pečovatelek bydlí v domě svého zaměstnavatele, a tudíž chybí jakékoliv rozdělení mezi osobním prostorem a pracovištěm. Jak bylo výše zmíněno, pečovatelská práce je taktéž považována za soukromou záležitost, tudíž jakákoliv kontrola ze strany státní správy je ztížena tím, že se primárně jedná o prostor, jehož soukromí nemůže být narušeno bez předchozího oznámení (Hsia 2015: 167–168). Vykořisťování ze strany zaměstnavatelů a nelidské pracovní podmínky často vedou k tomu, že pečovatelky se rozhodnou utéct ze své práce a stávají se tzv. zahraničními pracovníky na útěku (*taopao wailao* 逃跑外勞). Tímto vstupují do nelegálního prostoru, jelikož změna zaměstnavatele je povolena pouze se souhlasem předchozího zaměstnavatele nebo v případě jeho úmrtí či dalších mimořádných okolností (Yen 2022). V důsledku této politiky je postavení migrujících dělníků, kteří se ocitají v podobné situaci, velice zranitelné, a jednotlivci musejí často vybírat mezi prací v nesnesitelných podmínkách a deportací, případně ztrátou příjmu.

Další problém pro pracovníky mohou představovat zprostředkovatelé nebo agentury práce, které vznikly jednak pro zjednodušení procesu hledání zahraničních pracovníků pro zaměstnavatele na Taiwanu, jednak k usnadnění vyřizování administrativních náležitostí pro zájemce o zaměstnání. Stejně jako v České republice nebo jiných zemích, kde vznikl podobný systém, jednotlivci, kteří podepsali smlouvu s agenturou, jsou často vykořisťováni, pracují v nedůstojných podmínkách, jsou jim odebrány osobní doklady nebo mzda. Podle oficiálních statistik jsou migrující dělníci nejčastějšími oběťmi obchodu s lidmi na Taiwanu (Huang 2021: 58), což přímo souvisí s komplikovaným procesem legálního zaměstnávání a závislosti migrantů na prostřednících. Jak však podotýkají Deng et al. (2021: 74), při současném stavu trhu je většina migrujících dělníků na agenturách závislá, neboť jim pomáhají vypořádat se s nedostatkem informací ze strany taiwanského ministerstva práce, komplikovanými či

⁴ Podle informací ministerstva práce z roku 2015 tvoří ženy 99.2 procent všech pracujících ve sféře služeb vč. pečovatelská (Tsay 2015: 76).

nejednoznačnými administrativními předpisy a jazykovou bariérou. V současné době existuje síť nestátních neziskových organizací,⁵ které se zasazují o zlepšení prav migrujících dělníků a mimo jiné prosazují omezení činnosti zprostředkovatelských agentur, jež v současné době mají takřka monopol na náborové kanály (Yen 2022).

Při zkoumání fenoménu migrantů z tohoto regionu je důležité upozornit na problematiku zahraničních manželek, tj. žen ze států jihovýchodní Asie, které se přestěhovaly na Taiwan za účelem společného soužití s manželem taiwanské národnosti. Hsia (2015: 161) v této souvislosti mluví o neplacené reprodukční práci, kterou migrantky vykonávají prostřednictvím roli manželky, matky nebo snachy. Podle Lan (2008: 833) zahrnuje pojem „reproduktivní práce“ nejenom biologickou reprodukci neboli porod dítěte, ale taktéž i práci nezbytnou pro život rodiny, jako např. nákup domácích potřeb nebo přípravu stravy, a „sociální reprodukci“, jež sestává z péče o děti či další členy rodiny a udržování vazeb jak uvnitř rodiny, tak i v rámci širší komunity. Ačkoli většina odborníků zkoumá fenomény migrujících dělníků a zahraničních manželek jako dvě odlišné problematiky (Hsia 2015: 161), ve své podstatě jsou propojené, jelikož zahraniční manželky často přicházejí na Taiwan jako migranti za prací, kde následně potkávají svého budoucího manžela. Kromě toho čelí často podobným předsudkům a pohybují se ve stejné komunitě i ve chvíli, kdy mají rodinné a příbuzenské vztahy s Taiwanci.

Podle informací taiwanského ministerstva vnitra pobývalo v roce 2015 na ostrově přes 498 tisíc zahraničních manžel(ek), z toho 67 procent pochází z pevninské Číny a 28 procent ze států jihovýchodní Asie; naprostou většinu z nich tvoří ženy (Tsay 2015: 78). V případě, že jednotlivec, který se původně dostal na Taiwan za účelem práce, chce změnit svůj typ pobytu na povolení pro zahraniční manžel(ku), musí nejdříve z Taiwanu odjet, a následně požádat o nové povolení k pobytu (Hsia 2015: 169). Při žádosti o tento typ víza žadatelé musí projít několika pohovory, během nichž migrační úřady ověřují „opravdovost“ vztahu a snaží se vyřadit kandidáty, kteří se provdali pouze za účelem získání povolení k pobytu na Taiwanu. I přes tyto překážky představuje sňatek s cizinkami z jihovýchodní Asie stále atraktivní a často jedinou možností, jak si najít manželku, pro muže ze středních či nižších sociálních vrstev.⁶ Často se jedná o muže, kteří potřebují nejenom manželku v tradičním slova smyslu, ale také (a to zejména ve venkovských regionech) pomocnou sílu, která bude pomáhat při zemědělských pracích.

⁵ Síť pro posílení postavení migrantů na Taiwanu neboli MENT (Migrant Empowerment Network in Taiwan).

⁶ Hlavním důvodem deficitu nevěst mezi taiwanskými ženami je jednak genderová asymetrie, jednak finanční nezávislost pracujících žen, jež umožňuje pozdější sňatek nebo nezadaný život (Hsia 2015: 840).

Jak bylo zmíněno výše, velká část migrantek potkává své budoucí manžely při svém „pracovním“ pobytu na Taiwanu, což vede k sexualizaci těl migrantek v mediálním prostoru, kde se často objevují články popisující pracovnice, především pečovatelky nebo služky v domácnosti, coby svůdnice přinášející potíže pro rodinu, jež je zaměstnává (Lan 2008: 850–851). Ženy jsou tedy nuceny k desexualizaci vlastních těl prostřednictvím pečlivé kontroly vlastního vzhledu a oblečení, což je následně má ochránit před nechtěnou sexuální pozorností ze strany zaměstnavatele nebo naopak zmírní strach manželek (Lan 2008: 855). Vezmeme-li v potaz výše uvedené skutečnosti a zranitelné postavení pracovnic v domácnosti, jakožto osob žijících a pracujících na jednom místě, dostáváme komplexnější obraz o tom, jak nejistá a citlivá k okolním vlivům povaha této profese je.

V rovině veřejného mínění je postavení migrantů z jihovýchodní Asie dvojaké. Na jedné straně jsou nepostradatelní pro ekonomiku země a velký počet domácností, jež spoléhají na péči migrantů o členy rodiny, na straně druhé existuje v taiwanské společnosti představa o své kulturní a sociální nadřazenosti nad migranty původem z jihovýchodní Asie, a migranti jsou tudíž vnímáni jako „vyloučená a nekvalitní“ část společnosti. Podobné názory do taiwanského mediálního prostoru vnášeli v minulosti i někteří politici jako např. bývalý náměstek ministra školství Zhou Cande 周燦德, který prohlásil, že by kvůli své „horší kvalitě“ neměly mít zahraniční migrantky (myšleno migrantky z jihovýchodní Asie) tolik dětí (Lan 2008: 842). Obecně by se dalo říct, že „kvalita“ populace je jedním z ústředních témat taiwanské migrační politiky a jedním z úkolů vlády je zabránit znečištění ze strany „nekvalitních“ migrantů a nalákat „kvalitní“ odborníky z vyspělých západních států (Wang 2011: 182).

Podle rozsáhlé analýzy novinových článků došel Cheng (2016: 2521–2522) k závěru, že ostrovní média vykreslují migrující dělníky coby „drogy na kterých je taiwanská společnost závislá“, a zároveň jako „nemoc, od které je třeba se držet dál“. Jak ovšem podotýká Lan (2008: 843) Taiwanci vycházejí z falešného předpokladu, který vnímá Taiwan jako etnicky homogenní zemi, jež nikdy nezažívala velké společenské a demografické změny. V rovině politické migrující dělníci představují velkou výhodu pro Taiwan, jelikož vláda může využívat migranty jako jeden z nástrojů při jednáních s jednotlivými zeměmi v regionu jihovýchodní Asie, např. i v rámci výše zmíněné „Nové politiky na jih“.

Kulturní politika

Vzhledem k náročným životním okolnostem nastíněným v první části této kapitoly je nasnadě otázka, jak jsou migranti úspěšní při získávání zdrojů pro tvorbu a šíření svých literárních děl. Účelem tohoto stručného přehledu je poukázat na základní vývoj taiwanské kulturní politiky v posledních několika desetiletích a na její vliv na tvorbu a vznik migrantské literatury. Aktéři kulturní politiky jsou zároveň aktéry literárního pole, kteří do jisté míry určují pravidla pole a jsou zdrojem rozličných typů kapitálu. Tento aspekt kulturní politiky bude zvláště důležitý v kapitole věnované paradigmatu světové literatury, kde díky pochopení ostrovní kulturní politiky budeme moci lépe porozumět postavení spisovatelů z řad migrantů v rámci taiwanského literárního pole.

Sektor kultury je vnitřně výrazně strukturováno a diverzifikováno a zahrnuje organizace i jednotlivce, jež se podílejí na produkci, distribuci a spotřebě kulturních a uměleckých statků, jako např. komerční firmy, nevládní a neziskové organizace, veřejné kulturní instituce, vzdělávací instituce, mezinárodní organizace, vládní ministerstva a kulturní pracovníky (Throsby 2010: 22–23). Kulturní politika představuje mechanismus, jenž poskytuje zdroje ve formě grantů, stipendií a dalších druhů finanční podpory jednotlivým aktérům v rámci kulturního sektoru. Rozhodnutí, na základě kterých dochází k distribuci prostředků, jsou učiněna se záměrem naplnit určitou vizi stanovenou na národní úrovni. Podle Chang Bi-yu (2006: 188) je kulturní politika nástrojem vládní politiky, jenž prostřednictvím regulace, financování a odměňování určitých tvůrců umění „vytváří státem prosazovanou ideologii, posiluje hodnoty vládnoucí třídy, udržuje kontrolu, zvyšuje hodnotu kulturního kapitálu, a tím zajišťuje kulturní a politickou hegemonii.“

Jak bylo výše zmíněno, větší počet migrantů z jihovýchodní Asie se začal objevovat na Taiwanu až na konci 80. a začátku 90. let v momentě, kdy na ostrově probíhaly demokratizační a liberalizační reformy odstartované Chiang Ching-kuoem 蔣經國 (1910–1988), synem a následovníkem Čankajška 蔣介石 (1887–1975). Za jeho vlády došlo k založení opoziční Demokratické pokrokové strany⁷ (anglicky Democratic Progressive Party DPP, *Minzhu jinbu dang* 民主進步黨) roku 1986 a zrušení stanného práva rok na to. Jeho stranický následovník

⁷ Předchůdcem strany bylo volně propojené opoziční hnutí Dangwai 黨外 (doslova “mimo stranu”), jež vzniklo v 70. letech a usilovalo o taiwanizaci a liberalizaci politického prostoru na ostrově. Hnutí bylo střídavě tolerováno a potlačováno, zejména např. během tzv. Kaohsiungského incidentu (*Gaoxiong shijian* 高雄事件), kdy vláda násilím potlačila prodemokratickou demonstraci v jihotaiwanském městě Kaohsiung 高雄. Incident byl poté využit jako záminka k zatčení většiny opozičních vůdců hnutí Dangwai.

Lee Teng-hui 李登輝 (1923–2020), původem rodilý Taiwanec, pokračoval v demokratizačních reformách a roku 1996 obhájil svůj post v prvních přímých prezidentských volbách. Současné s demokratizací politického prostředí na ostrově probíhalo i úsilí o taiwanizaci či lokalizaci (*bentuhua* 本土化) společnosti, jež od příchodu vlády Kuomintangu (KMT) musela potlačovat jakékoliv projevy lokální identity. Zakázáno bylo nejenom používání taiwanštiny či dalších místních jazyků, ale obecně byla kulturní produkce velice striktně regulována a tradiční taiwanské prvky byly vnímány jako „vulgární a zaostalé“ (Chang 2006: 188). Hnutí o taiwanizaci se proto snažilo nejenom o změnu v rovině politické prostřednictvím prosazení politiků z řady starousedlíků⁸ do stranických funkcí, ale taktéž o posílení taiwanského sebeuvědomění.

Oficiální kulturní politika Taiwanu odrážela společenské a politické změny, které se odehrály v druhé polovině 20. století. Po prohře v občanské válce s Komunistickou stranou Číny (KSČ) a přesunutí na Taiwan nastolil Čankajšek na ostrově vládu jedné strany a všichni jedinci, kteří podporovali nezávislost ostrova nebo projevovali nesouhlas s jednáním KMT, byli perzekuováni a obviňováni z protistátního jednání (Wang 2007: 330). Vzhledem k tomu, že vláda Čínské republiky se situovala do role jediného pokračovatele „tradiční čínské kultury“ a trvala na tom, že vládne celé Číně (ačkoliv dočasně z Taiwanu), oficiální kulturní politika měla podpořit tuto představu a propagovat sounáležitost s pevninskou Čínou a její kulturou. Sinizace (*zuguohua* 祖國化) taiwanské společnosti měla za cíl vymýtit japonské zvyky a tradice, jež zakořenily v ostrovní kultuře, a nastolit jednotnou čínskou identitu. Byla zavedena povinná školní docházka a jediným povoleným jazykem se stala standardní čínština (*guoyu* 國語, doslova „státní jazyk“). Jako příklad konkrétní oficiální politiky tohoto období můžeme uvést např. hnutí „Čínské kulturní renesance“ (*Zhonghua wenhua fuxing yundong* 中華文化復興運動), jež bylo zahájeno v reakci na Kulturní revoluci v Číně a mělo legitimizovat postavení Čínské republiky coby pokračovatele a zachovatele tradiční čínské, potažmo konfuciánské kultury (Chang 2015: 159). V rámci tohoto hnutí vláda podporovala programy nasměřované na propagaci tradiční čínské kultury; místní kulturní produkce byla naopak potlačována a považována za podřadnou (Fell 2018: 24–25).

⁸ Starousedlíci (*bensheng ren* 本省人) jsou potomky hanských migrantů, kteří dorazili na Taiwan před rokem 1945, protiklad představují pevninští obyvatelé neboli *waishengren* (外省人), kteří se dostali na ostrov spolu s Čankajškem. Označení *waisheng ren* se obecně vztahuje i na druhou a další generace přistěhovalců, ačkoliv se jedná o jedince narozené na Taiwanu.

S nástupem demokratizační vlny a obrozením taiwanské národní identity došlo taktéž k výraznému posunu v rovině kulturní politiky. V roce 1981 byl založen Výbor pro kulturní záležitosti (*Xingzhengyuan wenhua jianshe weiyuanhui* 行政院文化建設委員會), jenž měl na starosti především poskytování grantů kulturním tvůrcům a plánování projektů kulturních zařízení (Ministry of Culture, n.d.).⁹ Winckler (1994: 33) charakterizuje 80. léta jako období, kdy se státní kulturní politika změnila z „ideologické a nátlakové na výdělečnou“, díky čemuž kulturní sféra získala větší autonomii a přístup ke zdrojům. Globalizace a obnovení vztahů s Čínou¹⁰ vedly k většímu otevření taiwanské kulturní sféry vlivům ze zahraničí, a obyvatelé ostrova tak poprvé za dlouhou dobu mohli na vlastní oči vidět život na komunistické pevnině.

Po uvolnění politického klimatu na konci 80. let a „taiwanizaci“ KMT v čele s Lee Teng-huiem, se Demokratická pokroková strana, která stále stala v opozici, pokusila mobilizovat voliče i mimo tradiční základnu a zaměřila se na příslušníky domorodých obyvatel a skupiny Hakka (Hsiau 2000: 105). V širokém diskurzu začal zaznívat termín „čtyři velké etnické skupiny“ (*si da zuqun* 四大族群) označující příslušníky Hoklo, Hakka, původní obyvatelé a přistěhovalce z pevniny po roce 1945. Na vytváření nové podoby taiwanské národní identity se měl také podílet koncept „komunity sdíleného osudu“ (*shengming gongtong ti* 生命共同體), jenž zdůrazňoval jednotu odlišných etnických skupin na území Taiwanu (Hsiau 2000: 105). V rovině kulturní politiky ovlivnilo nové pojetí národní identity především školství a vzdělávací systém, jenž se odchýlil od sinocentrického modelu výuky a začal podporovat budování nové národní identity.

Po roce 2000, kdy v prezidentských volbách zvítězil kandidát za DPP Chen Shui-bian 陳水扁 (*1950), se taiwanizace stala hlavním hybatelem vládní politiky, jež se opírala o lokální kulturní tradice a multikulturní povahu taiwanské společnosti (Chang 2004: 4). Rostoucí migrace na Taiwan taktéž nezůstala bez povšimnutí, a vládní model multikulturalismu byl přizpůsoben aktuální podobě společnosti. Roku 2004 byla přijato usnesení s názvem „Etnická rozmanitost, jeden národ“ (*Zuqun duo yuan, guojia yi ti* 族群多元，國家一體), jež pracovala s představou Taiwanu coby domova pro všechny, nehledě na jejich etnický původ či mateřský jazyk (Cheng a Fell 2014: 81). „Noví přistěhovalci“ měli spoluvytvářet novou inkluzivní podobu multikulturní taiwanské identity, jež se měla stát základem pro moderní demokratickou společnost.

⁹ V roce 2012 byl Výbor oficiálně povýšen na Ministerstvo kultury (*Wenhuabu* 文化部).

¹⁰ Roku 1985 bylo zrušeno embargo na obchodování s Čínou a roku 1987 zákaz vycestování (Bakešová et al. 2004: 183).

Za vlády prezidenta Ma Ying-jeoua 馬英九 (*1950) došlo pod hlavičkou Ministerstva kultury k založení Poradního výboru pro záležitosti jihovýchodní Asie (*Dongnanya shiwu zixun weiyuanhui* 東南亞事務諮詢委員會), v jehož rámci roku 2012 vznikla iniciativa na podporu programů kulturní výměny mezi Taiwanem a státy jihovýchodní Asie (*Dongnanya diqu yu Taiwan wenhua jiaoliu hezuo buzhu jihua* 東南亞地區與台灣文化交流合作補助計畫) (Office of the President Republic of China, 2016). Tsai Ying-wen po nástupu do funkce prezidentky republiky vyhlásila již výše zmíněnou „Novou politiku na jih“, v rámci které vznikl další program na posílení kulturní spolupráce mezi Taiwanem, jihovýchodní Asií, Austrálií a Novým Zélandem („MOC greenlights“, 2020). Program poskytuje granty např. na studium vývoje uměleckých skupin složených z migrujících pracovníků a dalších přistěhovalců na Taiwanu („Public, private initiatives“, 2021). Všechny projekty jsou plně podporovány a dotovány Ministerstvem kultury a o granty může žádat každý jednotlivec, skupina nebo instituce, které se věnují kulturním záležitostem (Ministry of Culture 2022).¹¹

V rámci podpory integrace nových přistěhovalců byla financována i publikace časopisu *4-Way Voice* (*Si fang bao* 四方報)¹² a Taiwanská literární cena pro migrující dělníky (*Yimingong wenxue jiang* 移民工文學獎). Hlavním důvodem pro založení ceny byla nejenom touha po vytvoření pomyslného mostu, který by spojoval Taiwance a migranty, ale taktéž snaha podpořit vznik nové literární tradice reflektující život a zkušenosti migrantů, jež by uchovala životní narativy jednotlivců pro budoucí generace jak na Taiwanu, tak i v jejich domovských zemích (Lin 2018).

Literární cena pro migrující dělníky, která je největším podporovatelem a propagátorem migrantské literatury na Taiwanu, byla založena taiwanským mediálním činitelem Zhang Zhengem 張正 (*1971), který byl rovněž zakladatelem časopisu *4-Way Voice*. Cenu zorganizoval společně s dalšími vlivnými osobnostmi taiwanského literárního světa, jako je např. literární historik a spisovatel Chen Fangming 陳芳明 (*1947), a s pomocí organizací jako je Sdružení pro hlas čínských zahraničních partnerů a dělníků (*Zhonghua waiji pei'ou ji laogong zhi sheng xiehui* 中華外籍配偶暨勞工之聲協會) získal grant od Ministerstva kultury (Zhang 2016: 297–298).

¹¹ Veškeré informace o dostupných grantech a podmínkách pro podání žádosti lze nalézt na oficiálních internetových stránkách grants.moc.gov.tw.

¹² Taiwanský online časopis, který vydával novinové zprávy ve vietnamštině, thajštině, indonéštině, tagalštině, barmštině a khmerštině

Organizátoři soutěže využili místní státní úřady, nevládní organizace a média v jihovýchodoasijských jazycích na Taiwanu, jako jsou například *4-Way Voice*, *The Manila Post* a *The Migrants*, aby rozšířili povědomí o ceně mezi migrantskou komunitou (Zhang 2016: 298). Porota byla složena z odborníků z jihovýchodní Asie,¹³ kteří posuzovali všechny přihlášené práce a vytvořili užší seznam pro taiwanskou porotu, která je následně hodnotila v čínském překladu. Taiwanskou porotu tvořili renomovaní spisovatelé jako např. Ng Kim Chew 黃錦樹, Luo Yijun 駱以軍, Chu T'ien-hsin 朱天心, profesori vietnamského a thajského jazyka z Národní taiwanské univerzity a Národní univerzity Chengchi a další kulturní činitele. Hlavní vítězové jsou odměněni peněžitými cenami.

Výše uvedený přehled obsahuje pouze základní charakteristiku jednotlivých období, ve kterých docházelo ke změnám v přístupu k otázce národní identity na Taiwanu. Zatímco v 70. a 80. letech v politickém diskurzu dominovala dichotomie mezi lokální taiwanskou a čínskou perspektivou, od 90. let můžeme pozorovat postupný přechod k multikulturnímu pojetí ostrovní společnosti. Migrantská literatura, jež se dostává do povědomí na počátku nového tisíciletí, získala uznání a podporu coby součást široké multikulturní vize, kterou současná vláda prosazuje jako hlavní koncepci budoucího Taiwanu.

Následující kapitoly představí tři základní proudy, v rámci kterých bývá taiwanská literatura konceptualizována. Kapitoly jsou řazeny diachronicky, jak jednotlivé literární teorie přicházely na Taiwan a jak se usazovali v místním literárním diskurzu. Všechny tři reagují na stále otevřenou otázku taiwanské národní identity, kde zohledňují, jak čínský kulturní vliv, tak i další neustále se proměňující kulturní specifika.

¹³ Vzhledem k tomu, že většina migrantů z jihovýchodní Asie neovládá čínštinu na vysoké úrovni, příspěvky se přijímají v mateřských jazycích migrantů.

2. Postkoloniální literatura

Postkoloniální paradigma coby východisko literární analýzy se může zdát v 21. století jako zastaralé a překonané, zejména s ohledem na skutečnost, že koncept kolonií zůstal podle představy většiny lidí převážně v literární doméně dvacátého století. Postkoloniální období, jak název napovídá, označuje období následující po odchodu koloniálních mocností z jejich koloniálních území. Trvalé následky kolonialismu však nejsou odstraněny během několika let a změny, které koloniální období přineslo koloniím, jsou obvykle nezvratné a mají dlouhodobý vliv (nejen) na národní identitu. Většina mimoevropských zemí byla alespoň na krátkou dobu kolonizována a konkrétně Taiwan byl kolonizován nepřetržitě od 17. století až do samého konce minulého století,¹⁴ kdy se na ostrově začal formovat nezávislý politický útvar, v jehož rámci vznikla literární díla, která jsou předmětem analýzy této práce.

Podle britského postkoloniálního teoretika Roberta Younga (2003: 4–6) je postkolonialismus teorií, která se zabývá ekonomickou a politickou nerovností mezi Západem a nezápadními regiony, jako je Afrika, Asie a Latinská Amerika. Cílem postkoloniální kulturní analýzy je přesunutí pozornosti na perspektivu marginalizovaných skupin, jež odmítá dominantní mocenské struktury a nabízí alternativní pohled na historickou a současnou realitu. Převážná část výzkumu a kritické analýzy v postkoloniálních studiích se soustředí na důsledky evropského kolonialismu. Tento obor však zahrnuje i neevropský kolonialismus, jako je například období Japonského císařství, Osmanské říše a dalších regionálních koloniálních impérií. Ramone (2018: 2) zdůrazňuje, že postkoloniální studia jsou vysoce flexibilní a důraznou kritikou globálních nerovností, která vznikla v éře před dvacátým stoletím a přetrvává i s nástupem neokoloniálních mocností. Vzhledem ke své multidisciplinární povaze mohou postkoloniální studia zahrnovat a zachycovat různé oblasti životní zkušenosti v jejich plné komplexnosti a souvislostech.

Migrace se stává předmětem postkoloniálních studií nejen z toho důvodu, že byla často důsledkem kolonialismu, ale také proto, že moderní migrantská zkušenost se často podobá koloniální migraci, i když se odehrává v postkoloniálním světě. Vytěsnění (displacement), ať už historické, ekonomické nebo politické, se stává základním sdíleným rysem postkoloniálních

¹⁴ Taiwan byl nejprve kolonizován holandskými a španělskými osadníky v 17. století (1624–1668). V roce 1683 se po porážce mingského loajalistického režimu na Taiwanu stal ostrov součástí říše Qing a zůstal pod její vládou až do roku 1895, kdy byl po prohře qingské armády v první čínsko-japonské válce (*Jiawu zhanzheng* 甲午戰爭) podle podmínek Šimonosecké mírové smlouvy (*Maguan tiaoyue* 馬關條約) postoupen Japonsku. V roce 1945 po porážce japonského císařství ve druhé světové válce byl ostrov navrácen vládě Čínské republiky. A i to bývá některými badateli vnímáno jako období kolonizace (např. Chen Fangming 2001)

a migrantských zkušeností (Nair 2013: 1). Vzhledem ke globalizované realitě našeho světa je také obtížné oddělit jednu zkušenost od druhé, vezmeme-li v úvahu, že moderní ekonomické a politické nerovnosti jsou často produktem koloniální minulosti, i když se konkrétní země v tomto kontextu vzájemně nemusely stýkat. Postkoloniální teorie umožňuje využívat její základní koncepty k snadnějšímu pochopení komplexního diskurzu o migračních zkušenostech z pohledu marginalizovaných migrantů, a nikoli z pohledu místní majority v jejich migrační destinaci (Nair 2013: 4).

Na tomto místě bychom mohli odbočit a podrobně analyzovat minulost Taiwanu a zemí jihovýchodní Asie, abychom zjistili, v jakém momentu se jednotlivé země přiblížily k získání svého současného ekonomického a politického postavení a jak to mohlo souviset s koloniální zkušeností v jednotlivých zemích. Z hlediska hlavního tématu této práce je to však irelevantní, jelikož postkoloniální teorie nevyžaduje hlubokou analýzu historických souvislostí a umožňuje nám zaměřit se na současnou realitu. Důvod, proč bylo v této práci zvoleno postkoloniální paradigma spolu s paradigmatem světové a sinofonní literatury, spočívá nejen v jeho transnacionální povaze, ale také v tom, že jako literární teorie se těší velké oblibě právě v oblasti taiwanských literárních studií a je dostatečně flexibilní, aby obsáhlo i migrantskou literaturu, která je často ponechána na okraji jiných kritických přístupů.

Tato kapitola se bude skládat ze dvou částí. První část se zaměří na postkoloniální studia na Taiwanu, zejména na diskuzi o periodizaci koloniálního období a vztahu mezi postkoloniální a postmoderní literaturou. Ve druhé části kapitoly se pokusíme analyzovat tři příběhy migrantských autorů prizmatem postkoloniální teorie.

Postkoloniální období na Taiwanu

Vymezení postkoloniálního období na Taiwanu je problematické především z toho důvodu, že různé akademické skupiny definují období kolonizace Taiwanu odlišně. Pro obyvatele, kteří přišli z pevninské Číny po porážce Japonska v roce 1945 se zdá přirozené považovat předchozí období cizí nadvlády na Taiwanu za koloniální, a tedy logicky období po skončení druhé světové války za postkoloniální. Vzhledem k tragickým zkušenostem dvou čínsko-japonských válek je pochopitelné, že vědci a spisovatelé přicházející z pevninské Číny na Taiwan považovali Japonsko za koloniálního agresora. Pro většinu obyvatel Taiwanu však rok 1945 znamená začátek dalšího tragického období v dějinách ostrova a místní badatelé za konec koloniálního režimu považují až rok 1987, kdy bylo zrušeno stanné právo (Liao 1999: 199–200). Podle Chen Fangminga (2007: 30–31), významného spisovatele, odborníka na

taiwanskou literární historii a rodáka z města Kaohsiung, mezi japonským koloniálním režimem a vládou KMT neexistoval téměř žádný podstatný rozdíl, dokonce se uchylovaly k podobným opatřením, když například roku 1937 japonská vláda zakázala používání čínštiny a téměř o deset let později, roku 1946, vydala nacionalistická vláda oficiální prohlášení o zákazu používání japonštiny.

Odlišná byla i zkušenost taiwanských domorodců, s nimiž koloniální vlády často zacházely jinak než s ostatními taiwanskými občany.¹⁵ V mainstreamovém nacionalistickém a postkoloniálním diskurzu etnický hanší vědci také vesměs opomíjeli snahu domorodců o kulturní autonomii (Liao 1999: 200). Tyto odlišné perspektivy ukazují, že postkoloniální zkušenost se může lišit v závislosti na etnickém původu a odlišných koloniálních zkušenostech jednotlivých skupin a že pochopení postkoloniálnosti na Taiwanu vyžaduje hlubší porozumění rozdílných diskurzivních pozic v rámci ostrovní společnosti.

V jednom ze svých esejů se Chen Fangming zabývá další otázkou přetrvávající na poli taiwanské literární vědy, a sice zda poválečná taiwanská literatura má být klasifikována jako postkoloniální nebo postmoderní. Dochází k závěru (2007: 42–43), že vzhledem k tomu, že postmodernismus se vyvinul z vysokokapitalistických euroamerických společností a na Taiwan přišel ze západu (konkrétně ze Spojených států), a nikoliv zevnitř samotné taiwanské společnosti, nemůžeme považovat moderní taiwanskou literaturu za převážně postmoderní. Postkoloniální přístup je v případě taiwanské literatury přiléhavější, jelikož jeho hlavním cílem je „obnovení subjektivity“, která byla ztracena během koloniálního období (Chen 2007: 43).

Obecně lze konstatovat, že navrácení historické a kulturní paměti je důležitým tématem taiwanské moderní fikce. V návaznosti na zrušení stanného práva vznikla řada literárních děl o traumatických tabuizovaných událostech z období bílého teroru,¹⁶ jako je například incident 28. února¹⁷ (Liou 2011: 680). Konec stanného práva umožnil dříve potlačovaným skupinám (jako jsou taiwanští domorodci, Hoklo a Hakka aktivisté atd.) podílet se na utváření taiwanské identity a literatury, což činí postkoloniální pojetí vhodnější klasifikací pro poválečnou taiwanskou literární tvorbu. Na akademické půdě se však ozývají i jiné hlasy, které navrhují

¹⁵ Taiwanští domorodci se stali obětí rozličných „civilizačních“ projektů, které vedly ke ztrátě jejich jazyků, kultury a náboženské víry (Liou 2011: 681).

¹⁶ Období bílého teroru (*Baise kongbu* 白色恐怖) začalo vyhlášením stanného práva na Taiwanu v roce 1949 poté, co Čankajšek a jeho armáda uprchli na ostrov po porážce v občanské válce s Komunistickou stranou Číny. Během tohoto období nemohli obyvatelé Taiwanu vyjádřit jakoukoliv nespokojenost či nesouhlas s vládou KMT, která pronásledovala všechny „komunistické agenty“ a další názorové odpůrce (Wang 2007: 330).

¹⁷ Incident 28. února (*Er er ba shijian* 二二八事件) byl protivládním povstáním v roce 1947, které bylo násilně potlačeno vládou KMT. Tento incident je považován za nejvýznamnější událost v moderních taiwanských dějinách (Liou 2011: 680).

alternativní koncepce. Například Liao (1999: 209–210) navrhuje rámec „alternativní modernity“, jenž kombinuje aspekty postkoloniální a postmoderní teorie. Vzhledem k tomu, že se akademické pole nadále rozvíjí a diverzifikuje, postkoloniální teorie již možná není na poli studia taiwanské literatury tak výrazná jako před dvaceti lety, nicméně stále stojí za zvážení a může nabídnout cenné postřehy a alternativní pohledy na literární díla.

Migrantské zkušenosti z pohledu postkoloniální teorie

Tři příběhy vybrané v této kapitole se zabývají různými aspekty života migrantů a dopady, které má tato zkušenost na ně a jejich blízké. Pro přehlednost analýzy nejprve představíme příběhy a poté budeme pokračovat v rozboru optikou postkoloniální teorie.

První příběh indonéské autorky Tanii Roos (2017) vychází ze skutečných událostí a vypráví o indonéském rybáři, který se dostal do vězení, protože se podílel na vraždě taiwanského kapitána lodi, na níž pracoval. Vypravěčem příběhu je novinářka, která se vydává do vězení, aby udělala rozhovor s Wastem – jedním z členů posádky, kteří byli zaměstnaní na této lodi. Posádka pracující na lodi byla vystavena fyzickému a verbálnímu násilí ze strany kapitána, který ji nutil pracovat ve velmi náročných až nelidských podmínkách. V den nehody byl kapitán silně opilý a fyzická potyčka s členy posádky nakonec vedla k jeho neúmyslnému zabití. V důsledku toho byli Wasto a jeho další kolegové zadrženi a odsouzeni ke dvacetiletému trestu odnětí svobody. Od události uplynulo šest let a Wasto nikdy neinformoval o událostech své rodiče a rodinu doma – po celou tu dobu neměli žádné informace o tom, co se mu stalo, a domnívali se, že je nezvěstný. Příběh končí tím, že Wasto napíše dopis své ženě a matce, ve kterém jim vypráví o své současné situaci. Celý příběh je plný trápení a lítosti – Wasto, který se zastal svého kolegy z posádky, ale nebyl tím, kdo zasadil smrtelnou ránu, je přeplněn výčitkami svědomí a pocitem, že zklamal svou rodinu. Ve svém vyprávění o události se nezabývá příliš detailně pracovními podmínkami členů posádky. Charakterizuje je jako náročné, ale také poznamenává, že si všichni uvědomovali, že stížnosti nebo protesty mohou vést k soudnímu stíhání a deportaci. Každý jedinec na lodi měli pocit, že musí pracovat, aby uživili svou rodinu, což je běžná situace mezi migrujícími pracovníky, kteří často musí snášet zneužívání, aby si zajistili, že dostanou zapláceno.

Hlavní hrdinka druhého příběhu spisovatelky Nurhalimah (2021), Indonésanka jménem Larasati, také pracuje na Taiwanu, aby uživila svou rodinu. Je to svobodná matka, která musela nechat dvouletého syna doma se svými rodiči. Odchod na Taiwan nebyl její první volbou, ale

bála se, že bude kvůli svému rozvedenému stavu čelit stigmatizaci a nedůstojnému zacházení, a tak se nakonec rozhodla odjet do zahraničí, aby nepošpinila pověst své rodiny. Na Taiwanu pracuje jako pečovatelka pro starší manželský pár, který se k ní chová vcelku dobře. Neustále se však trápí, jelikož musela opustit svého malého syna. Do Indonésie se za ním může vrátit až tři roky po odjezdu, kdy skončí její první smlouva. Roku 2020, kdy se blíží konec jejího druhého smluvního období, vypukne pandemie covidu-19. Přestože slíbila synovi, že se vrátí, aby spolu oslavili Íd al-Fitr,¹⁸ musí svůj let zrušit, jelikož taiwanská vláda zakázala migrujícím pracovníkům cestovat domů na dovolenou, a to včetně Indonésie, která v té době měla nejvyšší úmrtnost mezi zeměmi jihovýchodní Asie. Na konci příběhu se Larasati dozvídá, že její otec a syn se dostali do dopravní nehody a jsou v současné době hospitalizováni v nemocnici.

Motiv volby a povinností je v tomto příběhu velmi výrazný. Hlavní hrdinka se rozhodne opustit rodinu, protože nechce pošpinit pověst své rodiny. Rozhodne se pracovat na Taiwanu, protože chce, aby její syn měl stejné příležitosti jako ostatní děti. I když si ostatní lidé mohou myslet, že je kruté nechat malé dítě bez matky, podle hrdinky je ještě krutější odebrat mu budoucí příležitosti, které by získalo díky náležitému vzdělání. Její syn je opakovaně poučován, že matka pracuje pro jeho lepší budoucnost, ale kvůli tomu přichází o možnost prožít dětství společně s rodičem. Po vypuknutí pandemie se rozhodne zůstat na Taiwanu, jelikož cítí, že má povinnost žít svou rodinu v Indonésii, která kvůli koronaviru přišla o příjem. Vládní opatření činí její rozhodnutí ještě osudovějším, neboť přináší další dlouhé období nejistoty. Když se dozví, že její dítě je v nemocnici, nemůže odjet, protože by to znamenalo přerušování pracovního kontaktu a ztrátu možnosti zůstat na Taiwanu a vydělávat peníze pro svou rodinu. První dva příběhy poukazují na to, jak ekonomická nerovnost nutí lidi opouštět své blízké a odjíždět do cizích zemí za lepšími pracovními příležitostmi, přičemž často musí snášet obtížné pracovní podmínky a vykořisťování. Často čelí mnoha výzvám, včetně jazykové bariéry, kulturní odlišnosti a diskriminace, a zároveň musí být na delší dobu odloučeni od svých rodin. Navzdory těmto potížím mnozí z nich pokračují s nadějí, že tak podpoří své blízké doma a zkvalitní jejich život.

Oba příběhy jsou implicitně kritické vůči systému migrantské práce na Taiwanu, který je podporován a propagován vládou, jež na něj spoléhá jako na klíčový zdroj levné pracovní síly pro různá průmyslová odvětví. Protagonisté obou příběhů nevyjadřují žádnou bezprostřední kritiku vůči okolnostem, v nichž se ocitli, ovšem v obou povídkách je patrné, že společný

¹⁸ Íd al-Fitr neboli svátek přerušování půstu je jedním z nejdůležitějších muslimských svátků, který se slaví po skončení ramadánu.

jmenovatel jejich neštěstí souvisí se statusem migrujícího pracovníka na Taiwanu, který se musí řídit pravidly stanovenými systémem, jenž upřednostňuje ekonomické zájmy před zájmy jednotlivce. Zatímco v případě Wasta přišla agrese ze strany kapitána lodi, který zneužíval své moci a skutečnosti, že posádka nemohla v této situaci nic udělat, jelikož se bála, že ztratí práci nebo bude zažalována za porušování pracovní smlouvy, v případě Larasati je naopak zdůrazněno, že rodina, na kterou pracovala, na ni byla hodná a v práci nedocházelo k psychickému či fyzickému týrání. Její příběh nicméně ilustruje násilí, které se skrývá v migračních zákonech a přísných smluvních předpisech, jež jí brání navštívit svou rodnou zemi, a to i v případě naléhavé rodinné situace. Nakonec není rozhodující, zda je konkrétní zaměstnavatel „hodný“ nebo „zlý“, ale jedná se primárně o státní struktury, které takové chování umožňují a udržují. Oba příběhy lze číst jako kritické zhodnocení systému migrujících pracovníků, který nedokáže chránit zranitelné jedince a místo toho podporuje strukturální násilí, jež v případě Wasta vede k jeho uvěznění a v případě Larasati ji nutí volit mezi zaměstnáním a rodinou.

Náboženství je ve dvou příbězích dalším prvkem, který je sice zmíněn jen okrajově, ale poukazuje na nerovný vztah mezi většinou (reprezentovanou rodinou zaměstnavatele v případě Larasati a vězeňským zařízením v případě Wasto) a menšinou (protagonisty a migranty obecně). Novinářka, která Wasta vyhledala, mu nejen pomohla poslat dopis jeho rodině, ale také přinesla jako dar Korán a modlitební rohož. Přestože obě věci nejsou pro muslimskou modlitbu povinné, mohou člověku poskytnout určitý pocit útěchy a bezpečí. Vzhledem k tomu, že Wasto strávil ve vězení šest let, lze skutečnost, že mu tyto věci nebyly poskytnuty, interpretovat jako neochotu taiwanských institucí přizpůsobit se potřebám nových rezidentů země. V příběhu o Larasati se zmiňuje o tom, že jí zaměstnavatel občas dává jako dárek potraviny bez vepřového masa, což opět ukazuje obecnou neschopnost systému přizpůsobit se zvláštním potřebám svých zaměstnanců, v tomto případě poskytnutím stravy respektující náboženství pracovníka.

Poslední příběh, jehož autorkou je vietnamská migrantka Thi Hue Tran (2019), nabízí jedinečnou perspektivu vyprávění z pohledu matky, jejíž dcera odcestovala na Taiwan za účelem sňatku. Po třech letech se její dcera, Ayue, vrací domů – nyní duševně nemocná a neschopná srozumitelně komunikovat. Její zdravotní stav se rychle zhoršuje a po několika letech doma umírá; matka ji pohřbí pod švestkovým stromem na jejich zahradě, který od návratu dcery z Taiwanu nevykvetl. Jediná informace, kterou matka ví o životě Ayue na Taiwanu, je skutečnost, že tam musela nechat svoji malou dceru, kterou porodila těsně před

návratem domů. Prostřednictvím jedné ze svých sousedek, která má rovněž dceru na Taiwanu, vnučku vyhledá a dozví se, že příčinou dceřina šílenství bylo fyzické týrání ze strany manžela a poporodní deprese. Manželova rodina nechtěla její stav řešit, a tak Ayue poslala zpět do Vietnamu a malému dítěti řekla, že matka utekla s cizím mužem. Manželovi rodiče časem umírají a on sám zahyne při dopravní nehodě pod vlivem alkoholu, o dceru se nyní stará jeho sestra a dítě se konečně dozvídá pravdu o své matce. Toho roku poprvé navštíví Vietnam, aby potkala svou babičku. Slivoň konečně opět rozkvétá.

Tento příběh se nezaměřuje přímo na život na Taiwanu, ale zabývá se dopady migrace na jednu konkrétní rodinu. Když si Ayue najde na Taiwanu bohatého manžela, všichni v její vesnici jsou velmi potěšeni a doufají, že se její život změní k lepšímu, avšak místo toho tato událost přinese rodině pouze bolest a ořes ze smrti vlastního dítěte. Jak již bylo zmíněno výše, fenomén zahraničních manželek je na Taiwanu velmi běžnou záležitostí a tento příběh nabízí nejen neobvyklý pohled na život rodiny, která nechala svoji dceru odejít za lepším osudem, ale také poukazuje na násilí páchané na zahraničních manželkách, které jsou často vydány na milost manželově rodině a nemají žádnou možnost se bránit. Jsou dvojnásobně či trojnásobně marginalizovány, jednak kvůli svému pohlaví, jednak kvůli svému migrantskému statusu a v některých případech také kvůli svému odlišnému náboženskému přesvědčení. V tomto příběhu je navíc zahraniční nevěsta diskriminována kvůli svému zdravotnímu stavu a zdá se, že vláda nedokázala poskytnout dostatečnou institucionální pomoc, aby ochránila někoho v tak zranitelné situaci. Napětí mezi zahraničními nevěstami a taiwanskými rodinami může být také vystupňováno mediálním diskurzem, zmíněným v první kapitole práce, který vykresluje zahraniční nevěsty jako méně kvalitní, a tudíž považované za „nehodné“ ochrany nebo lidského zacházení. V metaforické rovině postava Ayue jakožto ženy symbolizuje menšinovou společnost, která je ovládaná a zneužívaná dominantní společností reprezentovanou taiwanským manželem. Chová se k ní krutě, odebere jí dítě a nakonec opustí, což poukazuje na mocenskou nerovnováhu přítomnou jak ve společenských, tak v rodinných strukturách.

Rámcem postkoloniálních studií prezentuje migrantskou literaturu v kritičtějších světle a zdůrazňuje důležitost analýzy mocenské dynamiky mezi komunitou migrantů a majoritou, což umožňuje hlubší pochopení sociálních, politických a kulturních otázek, které může migrantská literatura osvětlit. Všechny tři příběhy vycházejí ze skutečných událostí a nabízejí odlišný pohled na realitu některých aspektů současné taiwanské společnosti. Navzdory rozdílným perspektivám a zkušenostem všechny poskytují vhled do drsné reality, které musí čelit jedinci, jež majoritní společnost často přehlídá a ignoruje. Postkoloniální teorie nabízí

jedinečný pohled, který nám umožňuje sledovat širší kontext každého příběhu. Její optikou můžeme nahlédnout za hranice jednotlivých narativů a rozpoznat přítomnost nespočtu dalších podobných příběhů, jež zůstaly nevyprávěny. Kromě toho zdůrazňuje systematickou povahu společenské a politické mocenské dynamiky a ukazuje, jak se tato mocenská nerovnováha neomezuje na individuální interakce, ale je hluboce zakořeněna ve struktuře společnosti.

V rámci postkoloniálních studií je taiwanská literatura obvykle vnímána jako „utlačovaná“, nicméně jak bylo představeno výše, ve vztahu k migrantské literatuře taiwanský prvek je vnímán jako dominantní. V této souvislosti je důležité si uvědomit složitou a mnohotvárnou povahu mocenské dynamiky v rámci vztahů mezi dominantní hostitelskou společností a marginalizovanými komunitami migrantů. Využití postkoloniální perspektivy nutně nevyžaduje jednoznačnou binární dvojici utlačovaný a utlačovatel. Jedná se spíše o analýzu mocenských vztahů, zejména těch, které vyplývají z historických, sociálních a kulturních faktorů, jež utvářejí zkušenosti jednotlivců a komunit. Ačkoli taiwanská společnost byla utlačována během období japonské kolonizace a vlády KMT, nevyklučuje to možnost, že taiwanské struktury mohou být utlačovatelské i vůči jiným skupinám. Jak jsme viděli v případě taiwanské domorodé literatury,¹⁹ postkoloniální analýza Taiwanu vyžaduje nuancované porozumění mnohočetným diskurzivním pozicím v rámci ostrovní společnosti, nikoliv pouze spolehnutí se na dichotomii dominantní a minoritní.

¹⁹ Viz strana 23.

3. Sinofonní literatura

Zatímco konceptualizace taiwanské literatury jakožto součásti postkoloniálních studií je v akademické sféře obecně více etablovaná, v této kapitole se budeme věnovat novějšímu paradigmatu sinofonních studií, jak jej definovala Shih Shu-mei ve svém článku z roku 2004 o technologiích uznání v globální literatuře.²⁰

Vznik konceptu sinofonních studií byl částečně reakcí na západocentrický přístup na poli světové literatury. Shih ve svém článku (2004: 16–18) podotýká, že přestože západní akademici a literární aktéři mají tendenci si svůj eurocentrismus uvědomovat, nedokážou jej kriticky reflektovat, což vede k zachování jejich postojů. Vytvářejí „eurocentrické univerzalistické teorie“, jež ignorují odlehle regiony světa, kterým se nehodlají ve svém výzkumu věnovat. I když se o těchto vzdálených místech zmiňují, mají tendenci je definovat pouze ve vztahu k jejich uznání Západem, aniž by zohledňovali jejich vztahy se sousedními zeměmi. Shih dále pojednává o úskalí narativů třetího světa, které se stávají tzv. národními alegoriemi²¹ (2004: 20–21), jež jsou následně zařazeny do „škatulek“ specifických kultur a národních narativů vytvořených Západem. Navrhovaná kategorie „sinofonní sféry“ odděluje čínsky psanou literaturu od tohoto globálního pojetí. Nemusí patřit ani k čínskému narativu, ani k taiwanskému, ani nemusí být definována vztahem čínského politického systému k Západu. Tato reakce na světovou literaturu v rámci akademické obce zabývající se čínsky psanou literaturou je ve shodě s alternativními perspektivami, diskutovanými v předchozí kapitole, jejichž cílem je rovněž odklon od eurocentrického paradigmatu světové literatury.

Následující kapitola se bude skládat ze dvou samostatných částí. Nejprve představíme definici sinofonních studií a literatury podle Shih Shu-mei, po níž bude následovat stručný přehled hlavních kritických reakcí na tento koncept. Ve druhé části začneme stručným pojednáním o vztahu mezi sinofonním paradigmatem a taiwanským literárním polem, na které naváže konceptualizace migrantské literatury, jak ji vymezují cíle této práce, prismatickým teoretickým konceptu sinofonní literatury.

Inspirována frankofonními a lusofonními studii, sinofonní studia se zaměřují na kulturu, historii a společnost menšinových komunit, které buď dobrovolně, nebo nedobrovolně

²⁰ Ačkoli k rozvoji oboru přispěli i další významní badatelé, jako například David Der-wei Wang (2013), jehož pojetí sinofonní literatury zde také zmiňujeme, budeme se opírat primárně o základní definici navrženou Shih Shu-mei, vzhledem k tomu, že se nejedná o primární téma této práce a použití jediného zavedeného vymezení umožní vytvořit jasně definovaný a konzistentní rámec pro naši analýzu.

²¹ Tato teze se poprvé objevila v díle amerického literárního kritika Fredrica Jamesona, Shih (2004: 20–22) stručně rozebírá kritické reakce na tuto myšlenku a její možné interpretace v čínském kontextu.

přijaly čínštinu jako svůj primární jazyk, což často vedlo k zanedbání jejich mateřštiny (Shih 2013: 3). Paradigma, navržené Shih, bylo vytvořeno nejen proto, aby poskytlo hlas a vzdalo hold všem sinofonním komunitám a jejich kulturním výtvorům po celém světě, ale také proto, aby poskytlo optiku, skrze kterou lze nahlížet a analyzovat díla vytvořená na periferii velkých kultur. Sinofonní literatura se specificky odlišuje od čínské literatury, tj. literatury napsané a vydané v Číně, ale zahrnuje také literární díla napsaná etnickými menšinami, například z Tibetu nebo Xinjiangu, které byly pod tlakem čínské vlády nuceny se vzdát své etnokulturní identity. Komunity, které patří do sinofonního světa, vznikly v důsledku kolonialismu a imigrace a odrážejí kulturní specifika osídlenců. Vzhledem k tomu, že Čína není monolingvní a „čínština“, kterou mluví lidé ze dvou různých provincií, nemusí být vzájemně srozumitelná, ani „čínština“, kterou se mluví v sinofonních komunitách, není monolitní a reflektuje rozmanitost skupiny sinických jazyků.²² Shih (2013: 7–8) rovněž zdůrazňuje skutečnost, že sinofonní kultura je také do značné míry ovlivněna místní kulturou a „patří k místu, kde vzniká“, což znamená, že se jedná o dynamický a rozmanitý fenomén, jenž odráží komplexní souhru interakcí mezi globálními a lokálními silami, a že jej nelze plně pochopit a zhodnotit bez zohlednění jeho specifických historických a kulturních souvislostí. Sinofonní rámec je však většinou zaměřen nepřátelsky vůči pevninské Číně samotné. Zpochybňuje čínskou a hanskou politickou hegemonii v rámci kulturní sféry a ideologický sinocentrismus čínsky (či spíše sinicky) mluvícího světa.

Literární historik David Der-wei Wang nabízí alternativní pohled na sinofonní literaturu a navrhuje postloajalistický přístup, jenž posouvá rámcové vymezení od definování na základě lokality a marginalizovanosti k definování na základě vztahu k čínskosti (Shi 2021: 313). Loajalismus v tomto diskurzu odkazuje k „politickému subjektu, který je odtržen od své doby“ (Wang 2013: 313), pojem postloajalismus by tedy měl odkazovat k osvobození od tohoto způsobu myšlení, nicméně jeho neustálá fixace na minulost nemůže být nikdy skutečně překonána. Toto nové vymezení daného rámce umožňuje zahrnout do oblasti sinofonní

²² Například na Taiwanu pochází většina čínských migrantů z provincií Fujian a Guangdong. Přistěhovalci z provincie Fujian, kterých je většina, se dále rozdělují na dvě skupiny podle rodné prefektury – Quanzhou a Zhangzhou. Přestože tyto skupiny mluví různými nářečími minanštiny (*Minnan* 閩南語), jsou obvykle řazeny do jedné kategorie pod názvem „Hoklo“ nebo „Fuklo“ a jazyk, kterým mluví, je označován jako hokkienština nebo taiwanská hokkienština. Právě tento jazyk je označován jako „taiwanština“ neboli *Taiwanhua* 臺灣話 a nositelé toho jazyka jako příslušníci taiwanského etnika. Přistěhovalci z provincie Guangdong patří do skupiny Hakka a mluví hakkštinou neboli *Kejiahua* 客家話. Aby nedocházelo k nejasnostem, budu pro označení národního jazyka na Taiwanu (*Guoyu* 國語) používat termín „čínština“ a pro označení dalších dvou sinických jazyků používaných na ostrově termín „taiwanština“ nebo „hakkština“.

literatury i hanské autory, pokud jejich díla tematicky souvisejí s pojetím čínskosti či se jí nějakým způsobem zabývají.

Existují i další podobné přístupy v oblasti studia čínské literatury. Například Chiu (2019: 138) mluví o světové literatuře v čínštině, jež považuje literaturu psanou na Taiwanu, Hongkongu, pevninské Číně a dalších čínsky mluvících regionech za literaturu psanou na jednom poli, ovšem vztah mezi nimi nepovažuje za antagonistický, nýbrž za „vzájemně se doplňující“. Tento přístup je ve své podstatě variací na metodu světové literatury, o níž byla řeč v předchozí kapitole. V tomto ohledu paradigma sinofonní literatury nabízí odlišná témata ke kritice a zabývá se odlišnými otázkami, např. se nezaměřuje na oblast přijetí či distribuce literárních děl.

Paradigma sinofonních studií se však stalo rovněž předmětem akademické kritiky. Například Shi (2021: 316–322) paradoxně poukazuje na sinocentrismus vědců působících v oblasti sinofonních studií. Podle jeho názoru tyto badatelé považují pevninskou Čínu za jádro svého výzkumu a hodnotí všechny sinofonní kulturní produkty na základě opozice vůči dominantnímu postavení Číny, což následně nutí všechny sinofonní autory do „mezinárodní protičínské politické mise“ bez ohledu na jejich primární cíle (Shi 2021: 320). Vztah mezi pevninskou Čínou a sinofonními komunitami rovněž není tak jednoduchý jako například mezi Francií a jejími bývalými koloniemi. Například Taiwan byl v určitém období považován za jediného legitimního zástupce Číny v OSN²³ a byl také vyhledávaným cílem pro čínskou diasporu v jihovýchodní Asii, což dalo podnět ke vzniku tzv. sinofonní malajské literatury na Taiwanu. Přestože sinofonní studia tuto skutečnost uznávají, stále redukuje Taiwan do podřízeného postavení v rámci sinofonní sféry a nevěnují náležitou pozornost mocenským bojům, které probíhají v jeho vlastním literárním poli (Shi 2021: 320–321). Liao (2016: 146) navíc upozorňuje na nebezpečí toho, že současný čínský režim může zneužít model sinofonní literatury k asimilaci sinofonních kultur do jediného čínského kulturního narativu.

Taiwanská a migrantská literatura coby součást sinofonního světa

Subjektivita taiwanské literatury byla potlačována po většinu 20. století, kdy byl ostrov nejprve kolonizován Japonci a poté kuomintangskou vládou. Spisovatelé a další literární osobnosti museli buď spolupracovat s příslušnými vládami, nebo přinejmenším pracovat podle jejich

²³ Až do roku 1971 byla Čínská republika (Taiwan) uznávána jako jediný zástupce Číny v OSN. Po rozhodnutí Spojených států podpořit Čínskou lidovou republiku však Taiwan své postavení v OSN ztratil (Rubinstein 2007: 438).

pravidel, aby jejich díla byla oficiálně publikována a propagována. Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, v období autoritářského režimu KMT (1945–1987) vláda podporovala programy zaměřené na šíření a propagaci tradiční čínské kultury a současně potlačovala místní kulturní produkci (Fell 2018: 24–25). Zbytek světa považoval díla taiwanských autorů rovněž za součást čínské literatury – odlišnou od ostatních, ale přesto v jádru čínskou.²⁴ Ovšem s demokratizačním hnutím a reformami v 80. a 90. letech se také taiwanská literatura začala vymaňovat ze „škatulky“ čínské kultury a začala si vytvářet své vlastní jméno.

Vzhledem ke koloniální minulosti a globalizované současnosti je taiwanská literatura jako předmět vědeckého zájmu silně spjata s odlišnými jazyky a literárními tradicemi. Literární díla o Taiwanu nebo napsaná na Taiwanu existují v různých jazycích a jen část z nich je sinického původu. Chiu (2022: 22–23) ve svém srovnání se světovou literaturou stanovuje hranice sinofonní literatury jako vymezené jazykem díla. Pokud bychom tuto skutečnost považovali za základ této metody, znamenalo by to tedy, že taiwanská sinofonní literatura nezahrnuje žádné literární dílo napsané v japonštině,²⁵ angličtině, domorodých jazycích z austronéské jazykové rodiny či jazycích jihovýchodní Asie, které nepatří do sinické skupiny. Z hlediska naší analýzy migrantských děl by to znamenalo, že jen malou část z nich lze považovat za součást fondu sinofonní literatury.

Než se pustíme do další diskuse, potřebovali bychom se krátce věnovat problematice sinofonní malajské literatury na Taiwanu. Chiu (2022: 25) identifikuje dvě důležitá paradigmatu v sinofonní taiwanské literatuře: domorodé paradigma a transnacionální paradigma. Příkladem domorodého paradigmatu jsou literární díla taiwanských domorodých spisovatelů, pro něž používání čínštiny jako literárního jazyka, vnuceného hanskými kolonizátory, symbolizuje ztrátu etnokulturní identity (Bernards 2016: 75). Na druhou stranu malajští sinofonní spisovatelé používají čínštinu za účelem znovuzískání vlastní identity, jež byla potlačena z důvodu politického napětí v jejich rodné zemi (Tee 2013: 311). Transnacionální charakter jejich díla podtrhuje jejich nejednoznačné postavení na taiwanském i malajském literárním poli, neboť ve své literární tvorbě se zaměřují spíše na svou domovinu, ze které odešli, než na místo svého současného pobytu (Tee 2013: 312–313). Jejich místo v rámci taiwanské společnosti lze taktéž považovat za nejednoznačné, jelikož jako Malajci

²⁴ Například renomovaný literární teoretik C. T. Hsia (2004: 412) v předmluvě ke sbírce povídek *Chinese Stories From Taiwan, 1960-1970*, vydané roku 1976, uvádí, že i když jsou díla „taiwanského regionalismu“ svým stylem a technikou západní, stále se hlásí k odkazu čínských lidových tradic započatých v Knize písní.

²⁵ Lin a Li (2022: 4) zmiňují konceptualizaci literárních děl napsaných během japonské koloniální éry v rámci tzv. japanofonních studií.

hanského původu jsou považováni za tzv. zahraniční Číňany (*huaqiao* 華僑), vracející se do své vlasti, a nikoliv za migranty v tradičním chápání tohoto slova. Spisovatelé jako Ng Kim Chew 黃錦樹, Chang Kuei-hsing 張貴興 a Chan Tah Wei 陳大為 reprezentují tuto specifickou skupinu čínsko-malajských autorů, kteří se přestěhovali na Taiwan, aby zde získali vyšší vzdělání, ale i nadále psali o „tropických deštných pralesích a kaučukových plantážích své malajské domoviny“ (Tee 2013: 312). S ohledem na téma této práce bychom tyto autory mohli zařadit do kategorie „migrantské literatury“, jelikož podle nejzákladnější definice migrace (tj. dlouhodobý přesun lidí z jedné země do druhé) se jedná o migranty. Ovšem, jak již bylo uvedeno v úvodní kapitole, rozhodla jsem se zúžit definici „migrantské literatury“ tak, aby zahrnovala výhradně literaturu takzvaných „nových migrantů“, tedy těch, kteří se na Taiwan přestěhovali po zrušení stanného práva roku 1987. Ačkoli podrobná analýza celku sinofonní malajské literatury na Taiwanu by byla velmi podnětná, zejména z hlediska porovnání rozdílů v získaném kulturním kapitálu mezi autory, kteří se na ostrov přistěhovali před politickými změnami a nástupem multikulturalistického diskurzu a po nich, je takový počín nad rámec této práce.

Toto rozhodnutí však ponechává jen velmi malý počet děl, která lze analyzovat sinofonní optikou. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, díla vydávaná dvěma velkými cenami,²⁶ jež jsou v současné době hlavním zdrojem migrantských děl uváděných do povědomí veřejnosti, jsou vždy publikovány v původním jazyce a následně v čínském překladu. Tuto kapitolu bychom tedy museli uzavřít, nebýt kompilace oceněných prací z Literární ceny pro nové přistěhovalce (*Xin zhumin wenxue jiang* 新住民文學獎), jež obsahuje nejen přeložená díla, ale má také speciální podsekcí věnovanou dílům původně napsaným v čínštině. Tuto cenu pořádá vláda města Nová Taipei a podle informací na internetových stránkách proběhla v letech 2018 a 2019 samostatně (*Xinbei Wenxue n.d.-a*), a poté se stala podkategorií v rámci Literární ceny města Nová Taipei (*Xinbei shi wenxue jiang* 新北市文學獎) (*Xinbei Wenxue n.d.-b*). Vzhledem k obtížnosti získávání sbírek vydaných v rámci této konkrétní ceny bude do analýzy zahrnuta pouze sbírka povídek vydaná roku 2018.

Čínsky psanou část sbírky tvoří šest povídek. Tři z nich napsali občané Hongkongu a Myanmaru čínského původu, dvě vietnamské studentky, jež se na Taiwan přestěhovaly za účelem studia čínštiny, a jednu vietnamský migrant druhé generace. Tematicky se všechny povídky liší, i když si můžeme všimnout společného motivu, který sdílejí téměř všechny

²⁶ Taiwanská literární cena pro migrující dělníky a soutěž „Taipei, prosím, vyslechni mě znovu“.

příběhy, a to vzpomínání na rodinu, kterou autoři opustili. Na rozdíl od narativů zkoumaných v předchozí kapitole nejsou vyprávění představené v této kapitole kritické vůči dominantní moci či nastaveným systémům, jelikož se jejich autoři nenacházejí ve stavu kulturního, ekonomického nebo mocenského konfliktu s většinovou společností.

Příběhy dvou vietnamských studentek, Ruan Shimei 阮氏梅 a Li Shihuan 黎氏桓, sdílejí společné téma lásky ke své adoptivní vlasti. Obě autorky se zamýšlejí nad svým životem na Taiwanu a nad událostmi, které se udály v jejich životech po příjezdu na ostrov. Zatímco Li (2018) mluví především o svých oblíbených místech v Nové Taipei, jež jí mnohdy připomínají její domovinu, Ruan (2018) vypráví o svých zážitcích ze stěhování se na Taiwan, studia čínštiny, seznámení se s manželem a narození dítěte. S láskou vzpomíná na svého zesnulého otce, který jí nosil školní obědy a poslouchal její nářky, a vyjadřuje naději, že i její dcera ji bude pamatovat podobným způsobem. Podobně se vyprávění Cai Yujieho 蔡宇傑 (2018), vietnamského migranta druhé generace, točí kolem tří mostů, které spojují čtvrť Yonghe s ostatními částmi Taipei a symbolizují různé etapy jeho života. Ačkoli se narodil v Taipei, jeho myšlenky se zaměřují především na migraci jeho rodiny na Taiwan a na problémy, s nimiž se museli při stěhování setkat. V současnosti touží po tom, aby se stal prostředníkem mezi taiwanskou a vietnamskou kulturou, kterou se snaží propagovat v rámci výuky vietnamštiny na univerzitě.

Tři představené příběhy nabízejí pohled na rozličné způsoby, jakými se vietnamští přistěhovalci mohou začlenit do taiwanské společnosti a přizpůsobit se jí. Ruan Shimei a Li Shihuan jakožto studentky měly větší možnosti interakce s taiwanskými vrstevníky, a proto jejich integrační proces pravděpodobně byl mnohem hladší ve srovnání s ostatními vietnamskými migranty, kteří podobnou možnost neměli. Jejich schopnost plyně komunikovat v čínštině navíc zdůrazňuje určité privilegované postavení ve vztahu k ostatním migrantům, kteří často nemusí mít přístup ke stejným vzdělávacím příležitostem, a tudíž jsou vždy ponecháni na okraji této společnosti, jíž vládne schopnost komunikovat v jednom dominantním jazyce. Vietnam rovněž sdílí silnou náboženskou příbuznost s Čínou a Taiwanem, což tyto země vzájemně kulturně sblízuje a vymezuje vůči migrantům pocházejícím z nábožensky odlišných zemí. Cai Yujie se na rozdíl od nich narodil a vyrostl na Taiwanu, a tudíž nemusel projít migrantskou zkušeností. Přesto stále cítí silné pouto ke svým vietnamským kořenům. Fyzickou cestu, kterou podniká mezi Taipei, kde aktuálně bydlí, a Yonghe, kde žije jeho rodina, můžeme vnímat jako symbolické znázornění dvou odlišných částí jeho identity, jež se snaží propojit a smířit.

Další tři příběhy jsou napsány migranty čínského původu z Hongkongu a Myanmaru. Povídka napsaná studentem Gu Yaodao 谷耀道 (2018), pocházejícího z barmského města Taunggyi, však téma migrace na Taiwan vůbec nereflktuje, obrací se místo toho na vztah s jeho matkou, která má stejně jako mnoho asijských rodičů potíže s verbalizací svých pocitů a často se místo toho spoléhá na své činy. Ve svém příběhu se zamýšlí nad emočním poutem mezi nimi a pocitem podpory a důvěry, jež mu poskytuje, zejména poté, co ji musel opustit kvůli studiu na Taiwanu. Téma vztahů mezi rodiči a dětmi je v migrantské literatuře velmi oblíbené, jelikož kulturní a generační rozdíly často přispívají k nedorozuměním a konfliktům v rodinách. Rodiče, kteří vyrůstali v odlišné době a kulturním kontextu, se snaží předat své emoce a hodnoty dětem, které byly formovány v novém prostředí. Tato kulturní propast může vést k napětí a obtížím ve vzájemném porozumění, což je společným rysem řady prací autorů s podobnými zkušenostmi.

Dva příběhy, které jsou ze všech nejvíce „sinofonní“, tj. mají skutečný vztah k pevninské Číně, který je zároveň nějakým způsobem reflektován, napsaly migrantky Cai Lihua 蔡麗華 a Li Zhihua 李志華. Cai (2018), která se roku 1997 přestěhovala z Barmy na Taiwan, ve své povídce „Kari“ propojuje svůj oblíbený pokrm, který jí často vařila babička, s novým životem na ostrově. Její babička, původem Barmánka, se provdala za jejího dědečka, který během druhé světové války uprchl z provincie Fujian do Rangúnu. Když barmská vláda o mnoho let později znárodnila všechny soukromé podniky, jejich společný obchod byl zabrán a rodina tak přišla o živobytí. Její dědeček se v naprostém zoufalství rozhodl vrátit sám do Číny a zanechat svou rodinu v Barmě. V době, kdy vojenská junta v reakci na demokratické protesty uzavřela všechny univerzity, se Cai Lihua rozhodla přestěhovat do Taipei, aby mohla dokončit svá studia. Zde si později také založila rodinu. Během života na ostrově nacházela útěchu v kari, které bylo pro ni prostředkem k obnovení vztahu s jejími kulturními kořeny.

Je zřejmé, že se autorka nevnímá jako Číňanka, nebo alespoň tato část její identity pro ni není tak důležitá. I v rámci své rodiny ji pojí mimořádné pouto s její babičkou barmského původu, která pro ni připravuje původem indický pokrm, jenž jí slouží jako připomínka její domoviny. Ve svém příběhu také vypráví o tom, jak rodině představila svého taiwanského přítele, když společně navštívili Myanmar během prázdnin. Rodiče se jí ptali, proč si nemohla najít někoho z čínsko-barmské komunity (*miandian huaqiao* 緬甸華僑), když jejich příslušníků je na Taiwanu tolik (Cai 2018: 37).²⁷ Tato poznámka nám ukazuje, že se považují za samostatnou etnickou skupinu odlišnou od Číňanů a Taiwanců, což může částečně souviset se

²⁷ Podle informací z roku 2017 žije v Taipei přibližně 40 tisíc barmských přistěhovalců (Prentice 2017).

zkušenostmi ze života jejího dědečka v Číně před útekem do Barmy (autorka neuvádí etnickou příslušnost své matky), anebo s vnímanou jinakostí Taiwanců, kteří mohou být považováni za alternativní etnickou mocenskou skupinu v regionu a kteří jsou v tuto chvíli již zbaveni své „čínsosti“.

Pokud se na tento příběh budeme dívat prizmatem sinofonních studií, můžeme sledovat, jak je autorčina identita formována jejími četnými kulturními vazbami a zkušenostmi. Povídka navíc osvětluje složité vztahy uvnitř čínské diaspory a rozmanité zkušenosti existující v její rámci. Vymezení autorčiny rodiny jakožto etnicky odlišné od čínské a taiwanské komunity na Taiwanu vypovídá o komplexnosti diasporických identit a o různých způsobech, jimiž mohou diasporické komunity vyjednávat své vztahy s kulturou svých předků a také s kulturami svých adoptivních domovů.

Druhý příběh, jehož autorkou je hongkongská občanka Li Zhihua, také spojuje zkušenost nového života v cizí zemi s autorčinou minulostí. Její matka, rodačka z provincie Fujian, se provdala za otce, který se do Honkongu přistěhoval nelegálně a později získal povolení k pobytu v rámci speciální vládní politiky. Navzdory tomu, že byl její otec negramotný a nevzdělaný, pilně pracoval a dokázal své rodině zajistit relativně pohodlný život. Její matka byla sice velmi inteligentní, avšak její vzdělání z pevninské Číny nebylo uznáno, což omezovalo její pracovní příležitosti na nízko placené pozice v elektronických továrnách. Její matka také zápasila s kantonštinou, a ještě léta po přestěhování do Honkongu mluvila se silným čínským přízvukem. Autorka vzpomíná, jak se matčinu přízvuku posmívali její spolužáci a nazývali ji „vidlačkou z Číny“ (Li 2018: 8). Všechny pokusy o nápravu její výslovnosti byly marné, a tak se autorka rozhodla věnovat se raději matčinu oblečení a dbala na to, aby měla na sobě perlově bílou košili pokaždé, když šla ven. Nyní autorka žije v Taipei a pracuje na částečný úvazek v drogerii, kde také musí nosit bílé košile. Tento příběh, který se soustředí především na minulost její rodiny, poukazuje na nerovnováhu sil mezi chudými přistěhovalci z pevninské Číny a lidmi z Hongkongu, kteří prosperovali pod britskou nadvládou. Rodina spisovatelky pochází z chudých poměrů a těžce si vydělávala na živobytí, přičemž se potýká s diskriminací kvůli svému přízvuku a nedostatečnému vzdělání. Příběh zdůrazňuje trvalé dopady chudoby na životy lidí a boj o ekonomickou a sociální mobilitu.

Jakkoli pozoruhodná je dvojí marginalizace autorčiny rodiny z důvodu vzdělání a etnického původu, autorka, jakožto hongkongská občanka, má na Taiwanu zvýhodněné postavení, zejména ve srovnání s ostatními spisovateli, jejichž díla jsou publikována v této sbírce. Mohli bychom dokonce uvažovat o rozdílu ve vnímání „zahraničních Číňanů“ z Myanmaru a Hongkongu vzhledem k prosperující hongkongské ekonomice

a nepříznivé politické a hospodářské situaci v Barmě. Chceme-li tato díla analyzovat sinofonní optikou, musíme reflektovat nejen vztah mezi autorovou vlastí a Čínou, ale také mezi konkrétními etnickými podskupinami a jejich novým postavením v rámci národnostních komunit na Taiwanu, jelikož jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, sinofonní díla patří k místu svého vzniku a při jejich analýze je třeba mít na paměti mnohohrstevnatou realitu autorských životů. Kromě toho lidé mohou mít více identit a mít k nim odlišný vztah v závislosti na svých okolnostech a potřebách. Literární díla tyto okolnosti odrážejí, což je důležité mít na paměti, obzvláště když se zabýváme tématy etnicity, historické paměti, a dokonce i mezigeneračního historického traumatu.

Jak jsme si však také všimli, zdaleka ne všechna díla napsaná migranty v čínštině odrážejí vztah Taiwanu k pevninské Číně, či dokonce vztah jejich země k Číně (například autoři z Vietnamu by mohli tematizovat období vietnamských dějin pod čínskou nadvládou). Je tedy zřejmé, že sinofonní perspektiva nemusí být pro tento úkol zrovna nejvhodnější. Možná by se Taiwan jako regionální ekonomické centrum, které vůči sousedním zemím jihovýchodní Asie vystupuje téměř jako jakási neokoloniální mocnost, mohl sám o sobě stát centrem literárního vesmíru, kde by příslušnost k literární doméně byla definována použitím některého z taiwanských jazyků, tj. čínštiny, taiwanštiny, hakkštiny apod. Skutečnost, že sinofonní teorie nedokáže obsáhnout všechna díla napsaná na Taiwanu, podtrhuje polyfonní charakter moderní taiwanské literatury, jež je natolik různorodá, že vyžaduje kombinaci nejrůznějších perspektiv, abychom ji dokázali plně uchopit.

4. Světová literatura

Koncept světové literatury, neboli *Weltliteratur*, poprvé formuloval německý spisovatel Johann Wolfgang von Goethe roku 1827 v rámci svých úvah nad začátkem nové éry literárního kosmopolitismu a odklonu od ideje národní literatury coby dominantního způsobu pojetí literární tvorby (Damrosch 2014: 9). Moderní koncepce tohoto pojmu vychází především z definice amerického literárního historika Davida Damrosche (2003: 4), jenž částečně navázal na Goetheho a definoval světovou literaturu jako „souhrn všech literárních děl, jež se rozšířila mimo zemi svého původu, ať už v překladu, nebo v původním jazyce“. Na základě daného pojetí literární dílo vstupuje do symbolického prostoru „světové literatury“ teprve ve chvíli, kdy má aktivní a efektivní život v nedomovském jazykovém či kulturním prostředí. Světová literatura tedy není pojata jako korpus „kanonických“ textů, nýbrž jako „způsob oběhu a čtení“ (Damrosch 2003: 5), a předmětem zájmu badatelů zkoumajících literární tvorbu skrze prisma tohoto paradigmatu jsou způsoby, jakými se díla dostávají do nových prostředí a kontextů a jak je s nimi dále nakládáno.

V této kapitole, která se zaměří na představení teoretického rámce světové literatury a jeho aplikaci na téma naší práce, si nejprve představíme východiska důležitá pro pochopení vnitřního fungování koncepce světové literatury. Druhá část bude věnována konceptualizaci taiwanské a migrantské literatury v tomto rámci, a nakonec představíme alternativní způsoby teoretické aplikace, jež model přehodnocují.

Již z definice nastíněné výše vyplývá, že pole světové literatury nenabízí rovné příležitosti všem, kteří se do něj chtějí zapojit. Lze to vnímat i na té nejzákladnější úrovni – je přirozené, že spisovatel či básník si může přát, aby jeho dílo bylo celosvětově uznávané a dostupné i v jiných jazycích. Je však důležité si uvědomit, že nerovnost, jež je významným faktorem ve všech našich každodenních zkušenostech, je také důležitým faktorem při tvorbě světové literatury. Zjednodušeně řečeno, autor pocházející z euroamerického prostředí bude mít automaticky přístup k různým způsobům uznání, které jsou pro spisovatele z asijského nebo afrického regionu nedostupné.²⁸ Francouzská komparatistka Pascale Casanova (2012: 26–27)²⁹

²⁸ V souvislosti s diskuzí o přístupu děl jednotlivých národních literatur do literatury světové se občas můžeme setkat s pojmy globální sever a globální jih, je však důležité poznamenat, že ačkoli příslušnost ke globálnímu severu může znamenat, že aktér má více příležitostí a specifický kapitál potřebný k úspěchu, pole světové literatury je stále velmi angloamerické a autoři z malých literatur, jako je například litevská nebo ukrajinská, mají dosud potíže získat uznání, které se dostává jiným dílům z „prominentnějších“ zemí.

²⁹ Kniha *Světová republika literatury* vyšla původně ve francouzštině roku 1999, v roce 2004 byla přeložena do angličtiny a v roce 2012 do češtiny.

v této souvislosti mluví o poli světové literatury coby o hierarchicky strukturované doméně, jež je charakterizována neustálým literárním soupeřením o symbolický kapitál a uznání. Tato představa vychází z Bourdieuho koncepce literárního pole, ve kterém jednotliví hráči vymezují svou pozici vůči ostatním aktérům na základě dostupného kapitálu či moci (Bourdieu a Wacquant 1992: 97). Jedním ze zdrojů kapitálu v literárním poli je prestiž a uznání, které, jak podotýká Casanova (2012: 27), jsou v moderním světě závislé na západních institucích, jež potvrzují a určují kritéria literární hodnoty. Casanova označuje proces zviditelnění a získání přístupu do domény světové literatury jako *littérisation*, neboli literarizace. Podle ní jde o „operaci – překlad, vlastní autorský překlad, přepis, vlastní psaní v dominantním jazyce, s jejíž pomocí se text z literárně nerozvinuté země postupně prosazuje literární pomocí legitimních institucí. Ať už jsou tyto texty napsány v jakémkoliv jazyce, musí „být přeloženy“, to znamená, musí získat potvrzení své literárnosti.“ (Casanova 2012: 172). Nástrojem literarizace je např. překlad určitého textu do jednoho ze západních jazyků nebo získání ocenění od uznávané instituce v daném oboru.³⁰ Výzkum světové literatury tak vyžaduje uvědomění si této základní systémové nerovnosti a kritickou reflexi systémů, jež díla do prostoru světové literatury posouvají nebo jim v tom brání (Chiu a Dluhošová 2021: 226).

Na základě výše uvedených skutečností lze snadno představit druhy textů, jež mohou patřit do sféry světové literatury, avšak jak si můžeme být jisti, že konkrétní literární dílo žije aktivním životem v globální perspektivě? Znamená skutečnost, že kniha byla přeložena do angličtiny a francouzštiny, že je součástí světové literatury? Odpověď na tuto otázku nemusí být tak jednoduchá, jak by se mohlo zdát. Pole světové literatury je velice dynamické a určité dílo může do tohoto pole vstoupit a později z něj odejít, a to nikoli na základě vnitřní logiky samotného díla, nýbrž výhradně kvůli systémovým mechanismům pole samotného (Damrosch 2003: 6). Lze tedy nějakým způsobem ohodnotit, zda konkrétní dílo má efektivní život mimo své původní prostředí? Jedním z důležitých ukazatelů zviditelnění a veřejného uznání jsou mezinárodní literární ceny. Například Chiu a Dluhošová (2021: 226–231) ve své studii reprezentace spisovatelů z východní a jihovýchodní Asie ve světovém literárním prostoru pracují s Nobelovou cenou za literaturu, Bookerovou cenou a mezinárodní Bookerovou cenou. Podobně jako autoři a národní literatury, literární ceny jsou také hráči na literárním poli a mají tudíž rozdílný vliv a váhu, což znamená, že získání některých cen může být téměř garancí toho,

³⁰ Chiu a Dluhošová (2021: 231–232) podotýkají, že pro většinu východoasijských a jihovýchodoasijských spisovatelů je překlad hlavním nástrojem k zviditelnění se na poli světové literatury.

že se dílo stane předmětem zájmu soudobé společnosti, zatímco získání jiných nemusí kromě získání určité regionální prestiže znamenat nic.

Chiu (2018: 15–17) ve své analýze způsobů, jakými autoři z literární periferie vstupují do světové literatury, používá jako indikátory mezinárodního uznání či „světovosti“³¹ následující faktory: počet jazyků, do nichž jsou spisovatelova díla překládána; mezinárodní ocenění; zařazení spisovatelových děl do antologií mezinárodních nakladatelů; specializované webové stránky; recenze knih v mezinárodních publikacích nebo na webových stránkách, které shromažďují komunitní recenze; adaptace spisovatelových děl; vědecké publikace; nebo pozvání k „rezidenčnímu pobytu“ mimo zemi původu. Jak je patrné, informace, které lze k hodnocení využít, jsou poměrně rozsáhlé. Vzhledem k současnému trendu digitalizace a sdílení informací prostřednictvím digitálních platforem je tedy poměrně snadné zjistit, zda se autor nebo literární dílo vyskytuje i mimo literární svět své domovské země. V podobném výzkumu mohou být obzvláště užitečné a účinné transdisciplinární přístupy, jako jsou například digitální humanitní vědy, které kombinují humanitní obory s využitím digitálních technologií.

Taiwanská literatura a literatura migrantů ve světové literatuře

Ze tří analytických rámců zvolených v této práci je světová literatura tím, který v posledních letech pomalu získává největší popularitu a každoročně vzniká stále více odborných prací zaměřených na toto téma. V čerstvě publikované knize *Taiwanese Literature As World Literature* její editoři navrhují, že konceptualizace taiwanské literatury jakožto světové literatury nám umožňuje zhodnotit a ocenit mnohojazyčnou povahu ostrovní literární produkce a její „světovou vizi“ (Lin a Li 2022: 5). Zároveň tento přístup zdůrazňuje odlišné aspekty než například sinofonní literatura, jež bude předmětem analýzy v následující kapitole. Ačkoli oba rámce jsou ve své podstatě transnacionální, největší rozdíl spočívá v jejich přístupu ke vztahu mezi Taiwanem a pevninskou Čínou. Prostor světové literatury, na jehož okraji stojí jak taiwanská, tak čínská literatura, se zaměřuje na analýzu toho, jak se taiwanské texty pohybují přes hranice a jak vyjednávají se západními mechanismy uznání, zatímco sinofonní literatura se zabývá spíše vztahem k čínskému literárnímu centru (Chiu 2022: 20).³²

Analýza děl taiwanské literatury optikou světové literatury nám sice umožňuje se zaměřit na odlišné otázky a nelimituje nás vícejazyčnou povahou ostrovní literární tvorby,

³¹ International recognition indicators IRI neboli indikátory mezinárodního uznání.

³² Více o této problematice viz třetí kapitola zaměřená na rámec sinofonní literatury.

nicméně pokud přijmeme pojem světové literatury ve smyslu, který navrhuje David Damrosch (2003: 4–5), tj. že za součást světové literatury lze považovat pouze díla, která žijí efektivním a aktivním životem mimo svou domácí kulturu, je to ve skutečnosti jen velmi malá část všech literárních děl vzniklých na ostrově, která lze zařadit do této definice (Chiu 2022: 23). Ne všechna taiwanská díla, jež byla přeložena do západních jazyků, se stala součástí světové literatury, jelikož samotný „prostorový pohyb“ (tj. překlad do jiného jazyka) není zárukou toho, že se dílo bude těšit aktivnímu čtenářskému zájmu či se stane předmětem diskuzí a sporů (Chiu 2018: 14). Proto je světová literatura nejen způsobem oběhu, ale také způsobem čtení, a důkladná analýza zaměřená pouze na distribuci a opomíjící recepci díla znamená zanedbání části toho, co dělá světovou literaturu světovou.

Vzhledem k tomu, že cílem této práce není věnovat se tomu, která konkrétní díla taiwanské literatury lze považovat za díla patřící do oblasti světové literatury, zmíníme zde pouze stručně některé autory a díla, jež jsou uváděni ve vědeckých pracích zaměřených na rámec světové literatury. Chiu (2018) ve své výše zmíněné studii pracuje se čtyřmi autory, kteří podle ní odpovídají kritériím, jež navrhuje Damrosch: Yang Mu 楊牧, Li Ang 李昂, Wu Ming-yi 吳明益 a Chen Li 陳黎. V knize *Taiwanese Literature As World Literature* (Lin a Li 2022) jsou zmiňováni spisovatelé jako Zhu Tianwen 朱天文, Qiu Miaojin 邱妙津, americká spisovatelka taiwanského původu Shawna Yang Ryan 楊小娜, Syaman Rapongan 夏曼·藍波安 a další. I když se ve srovnání s jinými zeměmi a zejména v porovnání s celkovým počtem vyprodukovaných děl může zdát, že taiwanská literatura není v oblasti světové literatury příliš zastoupena, stále existuje poměrně hodně autorů, kterým se podařilo překročit hranice ostrova a stát se součástí širšího literárního světa.

Při úvahách o dílech z periferie světového literárního prostoru je třeba si vždy uvědomit, jak se konkrétní dílo nebo autor stali známými nebo uznávanými v celosvětovém měřítku. Jak naznačuje samotná asymetrie pole, západní publikum je právě tím, kdo rozhoduje o tom, která díla z malých literatur budou vybrána, aby se dostala do centra pole. Jsou to právě západní čtenáři a čtenářky, kdo vytváří světovou literaturu.

Lin a Li (2022: 6) uvádějí jako příklad skutečnost, že témata feminismu a queer problematiky v taiwanské literatuře přitahují mnohem více pozornosti než téma protikoloniálního odporu, které bylo dominantním předmětem taiwanské moderní beletrie po celé 20. století. Důvodem je podle nich především to, že čtenáři po celém světě se zajímají spíše o témata, s nimiž se mohou ztotožnit, než o historické události nebo společenský kontext v zemi mimo jejich původ. Pheng Cheah (2016: 5–6) v souvislosti s tím hovoří o světové literatuře

jako o normativní síle ve světě, tj. mající schopnost měnit a vytvářet svět. To může mít na malé literatury jak pozitivní, tak negativní vliv, jelikož na jedné straně to může vytvářet příležitosti pro autory, jejichž tvorba se nezaměřuje na mainstreamová témata, na druhé straně to může v očích zahraničních čtenářů homogenizovat národní literární produkci. Chiu (2018: 19–23) ve své studii o odlišných způsobech vstupování autorů do světového literárního prostoru uvádí Li Ang jako příklad autorky, jejíž dílo bylo vybráno k překladu za účelem diverzifikace převážně evropocentrické feministické literatury na Západě. Nebyla prosazována ani protlačována taiwanskými literárními strukturami nebo taiwanskou vládou, místo toho ji oslovilo literární centrum a „vybralo“ si její dílo, neboť reprezentovalo myšlenky, které byly v danou chvíli aktuální.

Jak je to ale s literaturou migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu? Abychom k této problematice přistoupili co nejobjektivněji, pokusíme se analyzovat jejich díla na základě kritérií navržených Chiu (2018) a zmíněných výše.

Prvním indikátorem je překlad do cizích jazyků, kde se okamžitě setkáváme s problémem, jelikož většina děl vydaných a vytvořených migranty je napsána původně v jejich mateřském jazyce a následně přeložena do čínštiny. Například díla, která jsou přijata do Taiwanské literární ceny pro migrující dělníky, mohou být napsána v některém z následujících jazyků: indonéština, vietnamština, thajština, tagalogština nebo barmština. Posléze jsou přeloženy do čínštiny pro členy poroty a publikovány v obou verzích (Chang a Liao 2016: 452). Totéž platí pro básně, které se objeví v soutěži „Taipei, prosím, vyslechni mě znovu“, kde se vedle překladu zachovává i originální verze, aby se vyzdvihla krása tradičních způsobů psaní básní v každé zemi (Song 2015). Mimo to v době psaní této práce nebyly příběhy migrantů přeloženy do žádného ze západních jazyků. Rovněž se nevyskytl žádný autor nebo literární dílo, které by získalo nějaké významné mezinárodní ocenění, pouze domácí, jež byly speciálně vytvořeny za účelem poskytnout příležitost hlasům z řad marginalizovaných skupin.³³ Pokud budeme v seznamu ukazatelů pokračovat dále, zjistíme, že pouze dva z nich lze označit za platné, a to konkrétně speciální čísla a reportáže v jiných jazycích než v čínštině a odborné publikace v jiných jazycích než v čínštině. O literatuře migrantské komunity na Taiwanu bylo publikováno několik prací, konkrétně Wang (2018) a kapitola věnovaná tomuto tématu v *The Oxford Handbook of Modern Chinese Literatures* od Changa a Liao (2016). Jako příklad speciální zprávy můžeme použít článek Lin (2018) na mezinárodní novinářské platformě

³³ Konkrétně tady např. Taiwanská literární cena pro migrující dělníky a soutěž „Taipei, prosím, vyslechni mě znovu“.

Global Voices. Na základě výše uvedených informací tedy můžeme usoudit, že z globálního hlediska je literatura migrantských komunit na Taiwanu většinou neviditelná a je zmiňována pouze v dílech autorů, kteří se na problematiku taiwanské literatury již odborně zaměřují.

Důvodů může být více. Jeden z nich může souviset se skutečností, kterou naznačují Lin a Li (2022: 6), – díla o zkušenostech migrantů jsou pro většinu čtenářů jednoduše nedostatečně relevantní. Jistě, existují miliony lidí, již migraci zažili, avšak příběhy napsané na Taiwanu jsou stále příliš kontextuálně zakotvené na to, aby je nebylo možné číst jako univerzální.³⁴ Dalším důvodem může být pozice, kterou migranti zaujímají na taiwanském literárním poli. Jak bylo zmíněno v úvodu, literární ceny pro migranty a publikace migrantských děl jsou většinou financovány z vládních grantů. Autoři sami nemají dostatek kapitálu na propagaci a zviditelnění svých děl pro širší publikum. Žádný z autorů z řad migrantů také nezískal žádnou ze tří hlavních taiwanských literárních cen – Zlatou trojnožku (*Jin ding jiang* 金鼎獎), Zlatou komiksovou cenu (*Jin man jiang* 金漫獎) nebo Taiwanskou literární cenu (*Taiwan wenxue jiang* 台灣文學獎).³⁵ Jejich tvorba zkrátka nemusí být dostatečně viditelná či populární, aby se mohla ucházet o velká ocenění.

To lze samozřejmě částečně vysvětlit tím, že díla migrantů nejsou tak početná, nicméně lze to také vnímat jako základní nedostatek symbolického kapitálu, který spisovatelé z řad migrantů mají a který znemožňuje další pohyb v rámci pole. Například iniciativa Knihy z Taiwanu (Books from Taiwan), kterou zaštiťuje taiwanské Ministerstvo kultury a která funguje jako jakýsi katalog děl taiwanských autorů a poskytuje granty na jejich překlad do kteréhokoli ze světových jazyků, v pokynech pro podávání žádostí o granty uvádí, že přeložené dílo musí být napsáno tradičními znaky, musí být napsáno osobou s taiwanským povolením k pobytu (což automaticky vylučuje nelegální migranty), a nakonec je uvedeno, že „přednostně se posuzují knihy, které získaly cenu Zlaté trojnožky, Zlatou komiksovou cenu nebo Taiwanskou literární cenu“ (Books from Taiwan n.d.). Spisovatelé z řad migrantů tak postrádají specifické hodnoty uznávané v taiwanském literárním poli, jež by jim umožnily překročit jeho hranice.

Definice předložená Damroschem (2003: 4–5) je však pouze jedním ze způsobů, jak nahlížet na světovou literaturu, a v posledních letech se objevilo několik badatelů, kteří navrhli

³⁴ Samozřejmě nemůžeme všechny příběhy redukovat na „příběhy o životě na Taiwanu“, ale většina z nich se zabývá určitými tématy, která jsou pro tuto skupinu spíše specifická a jedinečná, např. diskriminace, zneužívání a vykořisťování.

³⁵ Seznam výherců cen lze nalézt na jednotlivých internetových stránkách - gta.moc.gov.tw; gca.moc.gov.tw; award.nmtl.gov.tw.

alternativní použití definice nebo přehodnotili model za použití některých jeho základních tezí. V poslední části této kapitoly se budeme zabývat dvěma alternativními způsoby pohledu na světovou literaturu, konkrétně se jedná o metodu navrženou Rojasem (2018) a metodu, která rekontextualizuje migrantskou literaturu jako novou světovou literaturu.

Nová světová literatura

Jako první se zaměříme na přístup, podle něhož je migrantská literatura ve své podstatě světovou literaturou. Dle zastánců tohoto přístupu umožňuje vícejazyčnost děl migrantských autorů, inovativní estetické prvky a obeznámenost autorů s několika kulturami vytvářet díla, která lze číst jako skutečně světovou literaturu, tj. literaturu, která není zakotvena pouze v kultuře a kontextu jedné země a která překračuje hranice na té nejzákladnější úrovni (Vlasta 2022). Použití uvedeného rámce nám umožňuje analyzovat migrantskou literaturu v nadnárodní perspektivě, aniž bychom byli svázáni pojetím národních identit a limitováni užitím jednoho hlavního jazyka. Můžeme se také zaměřit na recepci a distribuci děl, ať už v domovských zemích migrujících autorů, nebo v zemích, kde byla díla publikována.

Použití termínu „migrantská literatura“ pro označení děl autorů, již mají zkušenost s migrací do jiné kultury a jazyka, může působit vylučujícím a odcizujícím dojmem; může také v očích čtenářů homogenizovat všechna díla vytvořená autory z této skupiny (Vlasta 2022). Je sice pravda, že mnoho děl migrantských autorů se zaměřuje na zkušenosti související s jejich životním příběhem, ale mohou také vytvářet díla, jež se věnují každodenním tématům a jejichž čtení optikou „migrantské literatury“ by mohlo dílu nebo jeho autorovi spíše neprospět. Proto někteří akademici navrhují používat pro díla napsaná migranty termín „nová světová literatura“, který je na jedné straně inkluzivnější a na druhé straně zdůrazňuje multikulturní zkušenosti autorů (Vlasta 2022).

Vlasta (2022) však také upozorňuje, že čtení migrantské literatury výhradně optikou světové literatury se sebou může nést riziko úplného vyloučení národního kontextu. Zkušenosti, které formují tvorbu migrujících autorů, totiž vznikají v prostředí formovaném historickými a kulturními okolnostmi konkrétní země. Analýza děl migrantských komunit na Taiwanu bez reflexe širších změn v taiwanské kulturní oblasti by byla zavádějící a jen by ochudila o možnost komplexního pohledu na tato díla. Porozumění a začlenění národního kontextu je důležité rovněž pro lepší uchopení literárního pole, v němž díla vznikají.

Analyzujeme-li díla migrantů pomocí této perspektivy, můžeme je všechny vnímat jako součást světové literatury a náš výzkum se může zaměřit na jejich recepci a distribuci. Zatímco

tento přístup může být rozhodně užitečný a vhodný pro analýzu děl migrantských komunit, přístup navržený Rojasem (2018) posouvá definici světové literatury ještě dále.

Světové literatury neboli Taiwan jako svět

Carlos Rojas ve svém článku z roku 2008 polemizuje s Casanovovým pojetím světové literatury coby literatury závislé na uznání a přízni západních institucí, jež jsou na světovém literárním trhu zdrojem prestiže. Všimá si toho, jak literatura psaná čínsky zaujímá okraj Casanovova literárního světa i přesto, že čínština má druhou největší čtenářskou základnu na světě (Rojas 2018: 43–44). Přestože tento model literárního světa má své nedostatky a limity, řešením podle něj není úplné zavrnutí tohoto modelu (Rojas 2018: 46–47). Alternativním způsobem, jak využít Casanovův důraz na legitimizaci literární produkce určitými institucemi, je podle Rojasovy analýzy souvztažnosti mezi různými poli, nikoli její aplikace na vytvoření jediného pole světové literatury. Takovým způsobem lze zkoumat možnost existence více světových literatur a zároveň zachovat důraz na roli institucí coby hlavního zdroje legitimacy a prestiže.

Tento nový přístup nám umožňuje uvažovat o světové literatuře v čínštině v podobném smyslu, jak ho vidí teoretický rámec sinofonní literatury. Vzhledem k tomu, že trh pro čínsky psaná díla je tak rozsáhlý, většina autorů se nemusí zaobírat překlady svých děl do západních jazyků nebo se snažit vybojovat západní literární ceny. Tím, že díla jsou napsána (nebo překládána) do čínštiny, vstupují do rozlehlého světa, který je na západě v podstatě nezávislý. V tomto kontextu lze překlad děl migrantů do čínštiny považovat za akt literarizace, který je zviditelňuje v tomto poli světové literatury v čínštině. Získání Taiwanské literární ceny pro migranty může také autorům dodat určitou prestiž a legitimitu, kterou by jinak postrádali. Je třeba poznamenat, že zatímco zpočátku byla Taiwanská literární cena pro migrující dělníky určena výhradně migrantům z Taiwanu, později začala přijímat i práce migrantů z jiných zemí, například z Hongkongu a Singapuru (Zhang 2020).

Ilustrativním příkladem této situace může být povídka „Sen o cizích zemích“, kterou napsala vietnamská migrantka vystupující pod pseudonymem Huong Co May (2016). Tato povídka získala roku 2014 hlavní cenu v rámci prvního ročníku literární ceny pro migrující pracovníky a o dva roky později byla zařazena do vydané sbírky vítězných povídek. Toto ocenění tedy přineslo Huong Co May nejen uznání, ale vedlo také k vydání a dalšímu šíření její povídky, což je přímým projevem literarizace. Cena vzbudila značnou pozornost médií a Huong a její dílo se objevily v různých internetových článcích, včetně Yahoo News (Lin 2014) a China Times (Cheng 2014). Autorka a její příběh byly navíc zmíněny v akademické

studii o literatuře migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu, kterou napsali Chang a Liao (2016). Ačkoli to nemusí být bezprostředně významné v oblasti čínskojazyčné světové literatury, slouží to jako příklad toho, jak získání publicity v rámci jednoho pole může vést k nárůstu symbolického kapitálu, jenž následně může zvýšit viditelnost autorčina díla na světové literární scéně.

Pokud koncept navržený Rojasem rozvineme ještě více, můžeme svět zúžit pouze na Taiwan, který je se svou multikulturní a mnohojazyčnou společností jistě dostatečně rozmanitý na to, aby se stal světem sám o sobě. Transhraniční povaha tohoto rámce nám také umožňuje zohlednit díla zahraničních autorů, jež vstoupila na taiwanské literární pole prostřednictvím taiwanských institucí jako např. literární ceny.³⁶ Umožňuje nám to také nahlédnout do děl, která byla napsána v nesinických jazycích a později přeložena do čínštiny, tedy děl, která jsou ze sinofonní perspektivy vyloučena. Přestože se tento způsob přístupu ke světové literatuře rozhodně přibližuje rámci národní literatury, stále stojí za to se o něm zmínit a pojednat, jelikož může nabídnout alternativní pohled na díla autorů, jejichž hlasy mohou být v globální perspektivě ztraceny.

³⁶ Například Yuli Riswati, indonéska migrující dělnice, která pracovala jako domácí pracovnice v Hongkongu, se účastnila taiwanské ceny tři roky po sobě – roku 2018, 2019 a 2020.

Závěr

Hlavním tématem této práce je literatura jihovýchodoasijských migrantů na Taiwanu v kontextu moderní taiwanské literatury. Cílem práce je zasadit tento literární subžánr do tří analytických rámců, jež se tradičně používají pro konceptualizaci taiwanské literatury: postkoloniální studia, sinofonní studia a studia světové literatury. Každému z těchto prizmatů je věnována samostatná kapitola, v níž jsou představeny klíčové přístupy ke studiu taiwanské literatury a následně detailněji kontextualizována migrantská literatura. S cílem ilustrovat použitelnost vybraných konceptů je každá kapitola rovněž doplněna o analýzu jednoho či více literárních děl. Tak, abychom demonstrovali možnost zařazení migrantské literatury do každého ze zkoumaných analytických rámců. Přestože vybraná paradigmatata nepokrývají všechny možné analytické přístupy k výzkumu taiwanské literatury, jsou relevantní pro zdejší akademické prostředí a nabízejí různorodé pohledy na literární díla migrantů.

První kapitola je věnována představení komunity migrantů z jihovýchodní Asie na Taiwanu a nastínění klíčových bodů vývoje taiwanské kulturní politiky v posledních desetiletích. Účelem této kapitoly je poskytnout kontext potřebný pro následující kapitoly, ve kterých analyzujeme díla migrantské literatury nejen izolovaně, ale pokoušíme se je rovněž zasadit do širšího kontextu taiwanského literárního pole, jak je vymezuje teorie pole Pierra Bourdieua.

Druhá kapitola práce se zaměřuje na postkoloniální literaturu a analyzuje díla spisovatelů z jihovýchodní Asie v širším kontextu postkoloniální migrantské literatury. Ta považuje migraci za klíčovou charakteristiku literárních děl bez ohledu na důvody, které k ní vedly. Pohled na analyzovaná díla touto optikou umožňuje hlubší pochopení sociálních nespravedlností tematizovaných v daných dílech. Postkoloniální rámec zdůrazňuje strukturální násilí páchané na migraitech a to, jak toto násilí formuje okolnosti, jež ovlivňují životy migrantů a jejich rodin. Zatímco taiwanská postkoloniální literatura se většinou zabývá tématy japonské a kuomintangské kolonizace, migrantská literatura si vytváří vlastní prostor a nabízí pohled na život marginalizovaných jednotlivců v soudobé společnosti. Výzvou pro důkladnou analýzu děl z hlediska postkoloniálního paradigmatu je však skutečnost, že většina migrantských děl je napsána v jejich mateřském jazyce a následně přeložena do čínštiny. Vzhledem k tomu, že postkoloniální analýza zohledňuje nejen tematický obsah, ale také jazykovou rovinu děl, je bohužel obtížné předložit komplexní analýzu bez znalosti či obeznámenosti s jazyky jihovýchodní Asie. Přesto však tento rámec poskytuje dostatečné

nástroje pro analýzu, a témata, na něž postkoloniální optika upozorňuje, jsou pro literární díla jihovýchodoasijských migrantů relevantní.

Sinofonní paradigma, které je představeno ve třetí kapitole, poskytuje užší rozsah analýzy, neboť se zaměřuje výhradně na díla napsaná v sinických jazycích, a především na ta, která se zabývají vztahem k pevninské Číně nebo čínskosti jako takové. Vzhledem k tomu, že pouze malá část děl autorů z řad migrantů je napsána v sinických jazycích, je soubor děl, která jsou k dispozici pro analýzu, ve srovnání s postkoloniálními studii mnohem menší. Většina těchto děl navíc nenastoluje otázky týkající se čínské identity, ale zaměřuje se výhradně na vztah mezi Taiwanem jako nezávislou entitou a jeho migrantskými komunitami. Literární díla zahraničních Číňanů sice mohou nabídnout určitý pohled na tato témata a jistě na ně lze nahlížet sinofonní optikou, museli jsme však dojít k závěru, že toto paradigma může pojmut pouze omezený počet děl migrantské literatury, jak ji vymezují cíle této práce. Pokud bychom však rozšířili definici migrantů například o zahraniční nevěsty z Číny nebo vzali v úvahu autory z Hongkongu a Singapuru, poskytlo by nám to více materiálu k analýze a témata prezentovaná v literárních dílech by tak mohla využít všech nástrojů sinofonního paradigmatu.³⁷

V závěrečné kapitole, jejímž ústředním tématem je rámec světové literatury, je představen alternativní přístup k analýze literárních děl, jenž se nesoustředí pouze na tematickou stránku jednotlivých děl, ale hlouběji se věnuje sociálním aspektům literární tvorby, jako je její produkce, distribuce a recepce v celosvětovém měřítku. Nakonec docházíme k závěru, že podle definice světové literatury od Davida Damrosche (2003: 4-5) se díla migrantské literatury neřadí do hranic tohoto „světa“, jelikož žádné z děl jihovýchodoasijských migrantů nedokázalo oslovit významnější část světového publika. Částečně je tato skutečnost dána jedinečnými vlastnostmi tvorby spadající do daného subžánru. Z větší míry je to ovšem dáno tím, že se jedná o relativně okrajový žánr v širším kontextu taiwanského literárního světa. Autoři z této komunity nebyli schopni získat pro svá díla žádná relevantní literární ocenění, s výjimkou těch, která jsou určena přímo pro tuto subkategorii. Vzhledem k tomu, že hlavním zdrojem prostředků pro jejich literární tvorbu je finanční podpora ze strany vlády, jsou autoři ochuzeni o nezbytný kapitál pro účinnou propagaci a popularizaci svých děl. Na základě existujících kritických názorů a alternativních přístupů ke světové literatuře navrhuje odlišnou perspektivu, která využívá analytické nástroje a koncepty daného paradigmatu k nahlížení na migrantskou literaturu výhradně v kontextu taiwanského literárního pole.

³⁷ Kapitola o sinofonní literatuře samozřejmě zahrnuje rozbor jedné povídky napsané autorkou z Hongkongu, ovšem důvodem jejího zařazení je především skutečnost, že je součástí sbírky povídek, která byla jediným dostupným zdrojem čínsky psaných děl.

Použitím této metody jsme schopni zúžit rozsah analýzy a umístit díla migrantské literatury do tohoto specifického rámce.

Na závěr se pokusíme odpovědět na otázku směřující na definici migrantské literatury v kontextu taiwanské literatury. Ačkoli se migrantské literatuře možná nevěnuje tolik pozornosti jako jiným žánrům, nabízí osobitý pohled na život komunit, které jsou v mainstreamových literárních narativech obvykle přehlíženy. Vyprávění autorů z migrantských komunit z jihovýchodní Asie odrážejí jejich náročné životní zkušenosti a celkovou dynamiku společenských vazeb, do kterých se migranti dostávají. Jejich díla, která se zaměřují především na jejich zkušenosti s životem na Taiwanu, se dotýkají širších témat, jako je sociální nespravedlnost, nerovnost a boj o přežití v neznámém prostředí. Příběhy často vrhají světlo na diskriminaci a předsudky, kterým čelí komunity migrantů, a na systémové problémy, jež přispívají k jejich marginalizaci. Závěrem můžeme říct, že migrantská literatura představuje v kontextu taiwanské literatury důležitý a cenný žánr, jenž přináší jedinečný pohled na životy těch, kteří jsou často zapomínáni nebo přehlíženi. Žánr migrantské literatury je stále ve fázi zrodu a mezi čtenáři za hranicemi Taiwanu zatím není příliš známý. S rostoucím zastoupením na taiwanském literárním poli lze očekávat, že tato díla získají na popularitě, zejména v akademických kruzích. Jak jsme ukázali, migrantská literatura nabízí bohatý zdroj poznatků, k nimž lze přistupovat z různých hledisek a které poukazují nejen na současné problémy taiwanské společnosti, ale také na dynamiku taiwanského literárního pole jako takového. Koneckonců už napsáním této práce jsme tato díla posunuli o krok dál do širšího literárního světa.

Bibliografie

Primární prameny

- Cai, Lihua 蔡麗華 (2018). „Gali 咖哩“ [Kari]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天: 新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 33–38.
- Cai, Yujie 蔡宇傑 (2018). „Lianjie Yonghe de san zuo qiao 連結永和的三座橋“ [Tři mosty spojující Yonghe]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天: 新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 17–20.
- Gu, Yaodao 谷耀道 (2018). „Mama de zhentou shile 媽媽的枕頭溼了“ [Matčin polštář zvlhl slzami]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天: 新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 21–25.
- Huong, Co May 芒草香 [Mangcao Xiang] (2016). „Ta xiang zhi meng 他鄉之夢“ [Sen o cizích zemích]. In: Dongnanya yimin gong, Liu: Yidong de shengmingli, langchao zhong de Taiwan 流: 移動的生命力, 浪潮中的臺灣 [Proud: život v pohybu, Taiwan ve vlnách]. Taipei: Sifang wen chuang gufen youxian gongsi, 20–33.
- Li, Shihuan 黎氏桓 (2018). „Juanlian buyi de zhang hui - zhi Xinbei 眷戀不已的章回——致新北“ [Kapitola nekonečné lásky - o Nové Taipei]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天: 新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 27–31.
- Li, Zhihua 李志華 (2018). „Bai chenshan 白襯衫“ [Bílá košile]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天: 新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 5–10.
- Nurhalimah, Etik (2021). „Yiqing zhong de chengnuo 疫情中的承諾“ [Slib v době epidemie]. In: Dongnanya yimin gong, *Tui: Ning ming er si, bu mo er sheng* 蛻: 寧鳴而

死，不默而生 [Svlečená kůže: lepší je zemřít než žít v tichu]. Taipei: Sifang wen chuang gufen youxian gongsi, 264–295.

Roos, Tania (2017). „Laizi tie shanlan hou de sinian xin 來自鐵柵欄後的思念信“ [Dopisy plné stesku zpoza mříží]. In: Dongnanya yimin gong, *Guang: Yi linghun yelian wenzi, zai an chu fa liang* 光：以靈魂冶煉文字，在暗處發亮 [Světlo: tavící slova s duší, zářící ve tmě]. Taipei: Sifang wen chuang gufen youxian gongsi, 164–191.

Ruan, Shimei 阮氏梅 (2018). „Nanwang de beijing 難忘的背景“ [Nezapomenutelné prostředí]. In: Lin Kuanyu (ed.), *Wen tian: Xin beishi xin zhumin wenxue jiang de jiang zuopin ji* 問天：新北市新住民文學獎得獎作品集 [Ptát se nebe: sbírka vítězných prací Literární ceny pro nové přistěhovalce]. Nová Taipei: Xinbeishi wenhua ju, 11–15.

Tran, Thi Hue (2019). „Na nian, meihua kai 那年，梅花開“ [Rok, kdy rozkvetly švestky]. In: Dongnanya yimin gong, *Sheng: Congci sheng daolai sheng* 生：從此生到來生 [Život: od tohoto života k dalšímu]. Taipei: Sifang wen chuang gufen youxian gongsi, 32–47.

Sekundární zdroje

Bakešová, Ivana, Fürst, Rudolf a Heřmanová, Zdenka (2004). *Dějiny Taiwanu*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Bernards, Brian (2016). „Sinophone Literature“. In: K. A. Denton (ed.), *The Columbia Companion to Modern Chinese Literature*. New York: Columbia University Press, 72–79.

Books from Taiwan (n.d.). „Grant for the Publication of Taiwanese Works in Translation (GPT) Application Guidelines“. *Books from Taiwan* [online]. Dostupné na: https://booksfromtaiwan.tw/images/grant_img/download.pdf (navštíveno 13. 3. 2023).

Bourdieu, Pierre a Wacquant, Loic J. D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: University of Chicago Press.

Casanova, Pascale (1999) *La République mondiale des Lettres*. Paris: Éditions du Seuil.

Casanova, Pascale (2012). *Světová republika literatury*. Přel. Č. Pelikán. Praha: Karolinum.

Damrosch, David (2003). *What is World Literature?* Princeton: Princeton University Press.

Damrosch, David (ed.) (2014). *World Literature in Theory*. Chichester: John Wiley & Sons.

Deng, Jian-Bang, Wyhuni, Hermin Indah a Yulianto, Vissia Ita (2021), „Labor migration from Southeast Asia to Taiwan: issues, public responses and future development“. *Asian Education and Development Studies*, 10.1, 69–81.

- Fell, Dafydd (2018). *Government and Politics in Taiwan*. Oxon and New York: Routledge.
- Hsia, C. T. (2004). *C. T. Hsia on Chinese Literature*. New York: Columbia University Press.
- Hsia, Hsiao-Chuan (2015). „Reproduction Crisis, Illegality, and Migrant Women Under Capitalist Globalization: The Case of Taiwan“. In: Friedman, S. L. a Mahdavi, P. (edd.), *Migrant Encounters: Intimate Labor, the State, and Mobility Across Asia*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 160–183.
- Hsiau, A-chin (2000). *Contemporary Taiwanese Cultural Nationalism*. London and New York: Routledge.
- Huang, Wen-Chih (2021). „The Nexus Between Foreign Labor Policy and Human Trafficking in Taiwan“. In: Chu, C.-P. a Park, S.-C. (edd.), *Immigration Policy and Crisis in the Regional Context*. Singapore: Springer Singapore, 55–78.
- Chang, Bi-yu (2004). „From Taiwanisation to De-sinification: Culture Construction in Taiwan since the 1990s“. *China Perspectives* 56: 1–19.
- Chang, Bi-yu (2006). „Constructing the Motherland: Culture and the State since the 1990s“. In: H. Klöter, B.-y. Chang, and D. Fell (edd.) *What Has Changed? Taiwan Before and After the Change in Ruling Parties*. Wiesbaden: Harrassowitz, 187–206.
- Chang, Bi-yu (2015). *Place, Identity, and National Imagination in Post-war Taiwan*. Oxon and New York: Routledge.
- Chang, Cheng a Liao, Yunchang (2016). „Song of Exile, Four-Way Voice: The Blood-and-Sweat Writings of Southeast Asian Migrants in Taiwan“. In: Carlos Rojas a Andrea Bachner (edd.), *The Oxford Handbook of Modern Chinese Literatures*. New York: Oxford University Press, 440–455.
- Cheah, Pheng (2016). *What is a World?* Durham: Duke University Press.
- Chen, Fangming 陳芳明 (2007). „Postmodern or Postcolonial? An Inquiry into Postwar Taiwanese Literary History“. In: David Der-wei Wang a Carlos Rojas (edd.), *Writing Taiwan: a New Literary History*. Durham and London: Duke University Press, 26–50.
- Chen, Fangming 陳芳明 (2001). „Taiwan xin wenxue shi: di jiu zhang: Zhan hou chuqi wenxue de chongjian yu duncuo“ 臺灣新文學史: 第九章:戰後初期文學的重建與頓挫 [Dějiny nové tchajwanské taiwanské literatury: Kapitola 9: Rekonstrukce a neúspěchy v rané poválečné literatuře]. *Lianhe wenxue* 聯合文學 17.5, 150–163.
- Cheng, Bingzhang 程炳璋 (2014). „Shoujie yimin gong wenxue jiang Mangcao Xiang na shou jiang 首屆移民工文學獎 芒草香拿首獎“ [První ročník literární ceny pro migrující dělníky - Huong Co May získává první cenu]. *China Times* [online], 30.08.2014.

- Dostupné na: <https://www.chinatimes.com/realtimenews/20140830003296-260405?chdtv>
(navštíveno 19.4.2023).
- Cheng, Hsin-I (2016). „On Migrant Workers' Social Status in Taiwan: A Critical Analysis of Mainstream News Discourse“. *International Journal of Communication*, 10, 2509-2528.
- Cheng, Isabelle a Fell, Dafydd (2014). „The Change of Ruling Parties and Taiwan's Claim to Multiculturalism before and after 2008“. *Journal of Current Chinese Affairs* 43.3, 71–103.
- Chiu, Kuei-fen [Qiu Guifen] 邱貴芬 (2019). „‘Shijie huawen wenxue’, ‘huayu yuxi wenxue’, ‘shijie wenxue’: Yi Yang Mu tance san zhong yanjiu Taiwan wenxue de kuawenxue kuangjia” 「世界華文文學」、「華語語系文學」、「世界文學」: 以楊牧探測三種研究台灣文學的跨文學框架“ [Světová literatura v čínštině, sinofonní literatura a světová literatura: Yang Mu a tři teoretické rámce v taiwanské literární vědě]. *Taiwan wenxue xuebao* 台灣文學學報 35, 127–157.
- Chiu, Kuei-fen (2018). „“Worlding” World Literature from the Literary Periphery Four Taiwanese Models“. *Modern Chinese Literature and Culture* 30.1, 13–41.
- Chiu, Kuei-fen (2022). „Taiwanese Literature in Two Transnational Contexts: Sinophone Literature and World Literature“. In: Lin Pei-yin a Li Wen-chi (edd.), *Taiwanese Literature As World Literature*. London: Bloomsbury Publishing, 19–34.
- Chiu, Kuei-fen a Dluhošová, Táňa (2021). „Introduction: East Asian and Southeast Asian Literature in the World Literary Space“. *Archiv Orientální* 89, 223–236.
- Kironskáa, Kristina (2021). „Taiwan–Myanmar Relations within the Framework of the New Southbound Policy“. *International Journal of Taiwan Studies*, 4.2, 346–375.
- Lan, Pei-Chia (2008). „Migrant Women's Bodies as Boundary Markers: Reproductive Crisis and Sexual Control in the Ethnic Frontiers of Taiwan“. *Signs*, 33.4, 833–861.
- Liao, Ping-Hui (1999). „Postcolonial Studies in Taiwan: Issues in Critical Debates“. *Postcolonial Studies* 2.2, 199-211.
- Liao, Ping-hui (2016). „Sinophone Literature“. In: Y. Zhang (ed.), *A Companion to Modern Chinese Literature*. Chichester: Wiley Blackwell, 134–147.
- Lin, I-fan (2018). „Taiwan Literature Award for Migrants Makes Space for Different Narratives“. *Global Voices* [online], 10.02.2018. Dostupné na: <https://globalvoices.org/2018/02/10/taiwan-literature-award-for-migrants-makes-space-for-different-narratives/> (navštíveno 24.8.2022).

- Lin, Pei-yin a Li, Wen-chi (edd.) (2022). *Taiwanese Literature as World Literature*. London: Bloomsbury Publishing.
- Lin, Xuejuan 林雪娟 (2014). „Yimin gong wenxue jiang Mangcao Xiang huo shou jiang 移
民工文學獎 芒草香獲首獎“ [Literární cena pro migrující dělníky - první cenu získala
Huong Co May]. *Yahoo! News* [online], 30.08.2014. Dostupné na:
<https://tw.news.yahoo.com/ideas%2F移民工文學獎-芒草香獲首獎-135500712.html>
(navštíveno 19.4.2023).
- Liou, Liang-Ya (2011). „Taiwanese Postcolonial Fiction“. *PMLA: Publications of the Modern
Language Association of America*, 126.3, 678–684.
- Ministry of Culture 文化部 (2022). „Wenhua xinwen 文化新聞“ [Kulturní novinky].
Ministry of Culture 文化部 [online], 14.10.2022. Dostupné na:
https://www.moc.gov.tw/information_250_148790.html (navštíveno 9.5.2022).
- Ministry of Culture 文化部 (n.d.). „Chengli yange 成立沿革“ [Historie založení]. *Ministry of
Culture* 文化部 [online]. Dostupné na: https://www.moc.gov.tw/content_246.html
(navštíveno 30.11.2022).
- Ministry of the Interior 中華民國內政部 (2021). „Xin zhumin dazao duoyuan wenhua shehui
新住民打造多元文化社會“ [Noví migranti vytvářejí multikulturní společnost]. *Ministry
of the Interior National Immigration Agency, R.O.C.* 內政部移民署 [online], 25.11.2021.
Dostupné na: <https://www.immigration.gov.tw/5385/7344/70395/143257/> (navštíveno
27.4.2023).
- MOC greenlights 11 New Southbound Policy cultural exchange programs (2020). *New
Southbound Policy Portal* [online], 11.8.2020. Dostupné na:
[https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/news.php?post=183156&unit=&postname=MOC-
greenlights-11-New-Southbound-Policy-cultural-exchange-programs](https://nspp.mofa.gov.tw/nsppe/news.php?post=183156&unit=&postname=MOC-greenlights-11-New-Southbound-Policy-cultural-exchange-programs) (navštíveno
9.5.2023).
- Nair, Parvati (2013). „Postcolonial theories of migration“. In: Immanuel Ness (ed.), *The
Encyclopedia of Global Human Migration*. Chichester: Wiley Blackwell, 1–7.
- Office of the President Republic of China (Taiwan) (2016). „Zongtong fangshi „Canlan
shiguang: Dongnanya zhuti shudian 總統訪視「燦爛時光：東南亞主題書店」
“ [Návštěva prezidenta do knihkupectví „Světlejší časy“]. *Office of the President
Republic of China (Taiwan)* 中華民國總統府 [online], 26.4.2016. Dostupné na:
<https://www.president.gov.tw/NEWS/20368> (navštíveno 13.12.2022).

- One-Fourty (n.d.). „INFOGRAPHIC: Southeast Asian Migrant Workers in Taiwan“. *One Fourty* [online]. Dostupné na: <https://one-forty.org/tw/blog/southeast-asian-migrants-in-taiwan> (navštíveno 24.7.2022).
- Pourjafari, Fatemeh a Vahidpour, Abdolali (2014). „Migration Literature: a Theoretical Perspective“. *The Dawn Journal* 3.1, 679–692.
- Prentice, David (2017). „Taiwan’s ‘Little Burma’“. *The Diplomat* [online], 18.03.2017. Dostupné na: <https://thediplomat.com/2017/03/taiwans-little-burma/> (navštíveno 24.03.2023).
- Public, private initiatives boost appreciation of Southeast Asian cultures in Taiwan (2021). *Taiwan Today* [online], 10.9.2021. Dostupné na: <https://www.taiwantoday.tw/news.php?unit=19&post=207447> (navštíveno 13.12.2022).
- Ramone, Jenni (2018). „Introduction: Postcolonial Studies Now“. In: Jenni Ramone (ed.), *The Bloomsbury Introduction to Postcolonial Writing*. London a New York: Bloomsbury Publishing, 1–7.
- Rojas, Carlos (2018). „A World Republic of Southern [Sinophone] Letters“. *Modern Chinese Literature and Culture* 30.1, 42–62.
- Rubinstein, Murray A. (2007). „Political Taiwanization and Pragmatic Diplomacy“. In: Murray A. Rubinstein (ed.), *Taiwan: a New History*. Abingdon and New York: Routledge, 436–495.
- Shi, Flair Donglai (2021). „Reconsidering Sinophone Studies: The Chinese Cold War, Multiple Sinocentrism, and Theoretical Generalisation“. *International Journal of Taiwan Studies*, 4.2, 311–344.
- Shih, Shu-mei (2004). „Global Literature and the Technologies of Recognition“. *PMLA: Publications of the Modern Language Association of America*, 119.1, 16–30.
- Shih, Shu-mei (2013). „Introduction: What Is Sinophone Studies?“. In: Shu-mei Shih, Chien-hsin Tsai a Brian Bernards (edd.), *Sinophone Studies: A Critical Reader*. New York: Columbia University Press, 1–16.
- Song, Chia-yu (2015). „The New Wave of Taiwanese Literature: Migrant Literature Bringing Taiwan to the World“. *The News Lens* 關鍵評論 [online], 22.12.2015. Dostupné na: <https://international.thenewslens.com/article/32977> (navštíveno 6.9.2022).
- Šebek, Josef (2019). *Literatura a sociálno. Bourdieu, Williams a jejich pokračovatelé*. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta.

- Tee, Kim Tong (2013). „Sinophone Malaysian Literature: An Overview“. In: Shu-mei Shih, Chien-hsin Tsai a Brian Bernards (edd.), *Sinophone Studies: A Critical Reader*. New York: Columbia University Press, 304–314.
- Throsby, David (2010). *The Economics of Cultural Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tsay, Ching-lung (2015). „Migration between Southeast Asia and Taiwan: Trends, Characteristics and Implications“. *Journal of ASEAN Studies*, 3.2, 68-92.
- Vlasta, Sandra (2022) „World Literature and Migration Literature“. In: Theo D'haen, David Damrosch a Djelal Kadir (edd.). *The Routledge Companion to World Literature*. London: Routledge. <https://www.perlego.com/book/3591850/the-routledge-companion-to-world-literature-pdf>
- Wang, David Der-wei (2013). „Post-Loyalism“. In: Shu-mei Shih, Chien-hsin Tsai a Brian Bernards (edd.), *Sinophone Studies: A Critical Reader*. New York: Columbia University Press, 93–116.
- Wang, Hong-zen (2011). „Immigration Trends and Policy Changes in Taiwan“. *Asian and Pacific Migration Journal*, 20.2, 169–194.
- Wang, I-Chun (2018). „Personal Geography, Floating Identities and Inter-Asian Migration in Stories by Migrant Workers in Taiwan“. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture*, 20.2, 1-10.
- Wang, Lih-Rong a Liu, Michael P.H. (2018). „Investigating the Well-Being of Migrant Care Workers in Taiwan from the Perspective of Social Inclusion“. In: Ogawa, R., Chan, R. K. H., Oishi, A. S., & Wang, L.-R. (edd.), *Gender, Care and Migration in East Asia*. Singapore: Springer Singapore, 117–136.
- Wang, Peter Chen-main (2007). „A Bastion Created, a Regime Reformed, an Economy Reengineered, 1949–1970“. In: Murray A. Rubinstein (ed.), *Taiwan: a New History*. Abingdon and New York: Routledge, 436–495.
- Winckler, Edwin A. (1994). „Cultural Policy on Postwar Taiwan“. In: S. Harrell a Huang Chün-chieh (edd.), *Cultural Change In Postwar Taiwan*. New York: Routledge, 22–46.
- Xavier, Subha (2018). „Contemporary Migration and Diaspora Studies: Current Debates and the Role of Literature“. In: Jenni Ramone (ed.), *The Bloomsbury Introduction to Postcolonial Writing*. London a New York: Bloomsbury Publishing, 255–272.
- Xinbei Wenxue 新北文學 (n.d.-a). „Banjiang dianli 頒獎典禮“ [Předávání cen]. *Xinbei Wenxue* 新北文學 [online].

- Dostupné na: <https://literature.culture.ntpc.gov.tw/xmdoc?xsmsid=0J079731301562805913> (navštíveno 25.3.2023).
- Xinbei Wenxue 新北文學 (n.d.-b). „De jiang mingdan 得獎名單“ [Vítězové]. *Xinbei Wenxue* 新北文學 [online].
- Dostupné na: <https://literature.culture.ntpc.gov.tw/xmdoc?xsmsid=0G287529130658099894> (navštíveno 25.3.2023).
- Yen, William (2022). „Migrant Worker Rights Groups Urge Government to Improve Regulations“. *Focus Taiwan* [online], 9.5.2022. Dostupné na: <https://focustaiwan.tw/society/202205090027> (navštíveno 6.9.2022).
- Young, Robert J. C. (2003). *Postcolonialism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Zhang, Zheng 張正 (2016). „Cong richaotan dao bowuguan de yimingong wenxuejiang 從熱炒攤到博物館的移民工文學獎“ [Literární cena pro migrující dělníky, která se od pouličních stánků s občerstvením dostala až do muzeí]. In: *Dongnanya yimin gong, Liu: Yidong de shengmingli, langchao zhong de Taiwan* 流：移動的生命力，浪潮中的臺灣 [Proud: život v pohybu, Taiwan ve vlnách]. Taipei: Sifang wen chuang gufen youxian gongsi, 294–303.
- Zhang, Zheng 張正 (2020). „Yige wenxue jiang de sheng yu si: Gaobie yimin gong wenxue jiang 一個文學獎的生與死：告別移民工文學獎“ [Život a smrt literární ceny: Rozloučení s literární cenou pro migrující dělníky]. *Duli pinglun* 獨立評論 [online], 28.10.2020. Dostupné na: <https://opinion.cw.com.tw/blog/profile/91/article/10068> (navštíveno 7.10.2022).